

CONTRA

nr 1 1983

årg 9

5:-

Vem företräder imperialismen?

**Revolutionshjälten
som bytte sida**

"FREDS"RÖRELSEN

CONTRA

oberoende bögerlig tidskrift
utges sex gånger per år
ISSN 0347-6472
Contra-Tryck, Stockholm 1982

Ansvarig utgivare

Christer Arkelors
Ställföreträdande ansv. utg.: Benny Rung

Adress

Box 6082, 102 32 Stockholm.
Telefon 08-39 66 81. Vi har ingen fast telefon-
tid. Månd-fred mellan kl 09.00 och 20.00 är
telefonsvarare inkopplad om expeditionen är
obemannad.

Prenumeration

39 kronor per år. Inbetalas på postgiro 85 95
89-4 eller bankgiro 261-2638.

Finland: 32 mark per år. Finländskt postgiro
1125 82-9.

Norge: 39 norska kronor per år. Norskt post-
giro 1 99 82 77.

Danmark: 49 danska kronor per år. Dansk
postgiro 1 69 06 98.

Redaktion

Claes Almgren, Christer Arkelors, Anders
Fjällström, Carl G. Holm, Géza Molnár och
Benny Rung.

Övriga medarbetare

Bertil Lindblom, Lennart Klereskog, Roger
Söderqvist, Monica Wiegert och Dennis Brinke-
back.

Utländskorrespondenter:
Allan C. Brownfeld, Washington
Harry Jones, London
Robert Champlin, Toronto
Per Danielsen, Oslo

Länskontakter

Stockholm: Rune Andersson 08-758 17 47
Uppsala län: Maurizio del Bianco 018-461697
Mälardalen: Christian Moldén 021-14 61 88
Östergötland: Michel Cloarec 0142-508 02
Småland: Bertil Lindblom 0480-862 38
Skåne: Mats Ingelström 0418-149 95
Halland: Monica Wiegert 0340-204 96
Göteborg: Robert Ask 031-20 55 19
Västmanland: Jan Collander 0560-660 86
Örebro län: Karl-Edvard Hellkvist 0881-13222
Södra Norrland: Grethe Blomgren 026-273123
Norra Norrland: Hans G. Öbsson 0910-358 12

Ej signerat material har sammanställts av redak-
tionen. Copyright Stiftelsen Contra. Eftertryck
endast efter överenskommelse.
Presslagd 1982-11-22

CONTRA-NYTT

Julklapstips

Vi bifogar denna gång en aktuell katalog. Där hittar Du idealiska och meningsfulla julklappar. Ett alternativ är en julklappsprenumeration på Contra för det kommande året. Inför julen brukar vi på Contra få extra många beställningar, vi är tacksamma om Du gör Din beställning så snart som möjligt. Vi lovar dock att göra vårt yttersta för att klara av alla beställningar som är oss tillhanda senast den 20 december före julhelgen.

Biblioteken behöver Contra!

Det finns 1.200 allmänna bibliotek i landet. Det är inte många av dessa som prenumererar på Contra — även om alltför få gör det. Tala med Ditt bibliotek och fråga varför de inte har Contra. Du kan lämpligen börja med att undersöka hur många vänstertidskrifter som finns på tidskriftsavdelningen. Då får Du säkert argument för att föreslå prenumeration på landets enda partipolitiskt oberoende högertidskrift av betydelse.

Dina vänner behöver Contra!

Contra behöver fler prenumeranter. Du har säkert bekanta eller släktingar som skulle kunna vara intresserade. Sänd oss namn och adress så skickar vi gratis provnummer till dem. Eller skicka själv efter lämpligt antal provnummer om Du vill överlämna dem personligen, eller skicka dem själv.

Våra källor

Reason heter en amerikansk tidskrift med underrubriken *Free Minds and Free Markets*. Tidskriften företräder en libertariansk uppfattning, dvs man är anhängare av principen att allt bör vara tillåtet så länge det inte skadar någon medmänniska. Statens verksamhet bör minimeras. Den libertarianska rörelsen i USA är mångsidig. Den innehåller en rad grupper, från grupper nära anarkismen till grupper nära Ronald Reagans idéer. Skall man något grovhugget beskriva *Reasons* linje skulle tidskriften snarare hamna i den senare gruppen, även om man själva säkert skulle misstycka till beskrivningen. *Reason* är en kvalificerad tidskrift. Varje nummer brukar innehålla någon artikel i tiosidorsklassen, och i övrigt vara späckad med information i framförallt ekonomiska frågor. Bland ämnen som tagits upp på senare tid kan nämnas frågan om barnmat i u-länderna, där man efter en mycket ingående analys kommer fram till att de multinationella barnmatsföretagen räddar miljontals liv om året (och att de som organiserar bojkotter och liknande är de som är bovarna i dramat), om effektivisering av kommunala förvaltningar, om kärnkraften osv. Tidskriften utges av Reason Foundation i Santa Barbara i Kalifornien. Redaktören heter Robert Poole Jr. Tidskriften utkommer en gång i månaden och en prenumeration kostar \$ 27.50 till Sverige. Adress: Box 40105, Santa Barbara, CA 93103, USA.

Student heter en tysk månadstidskrift som framförallt riktar sig till studenter. Den har underrubriken "Freiheitliche Zeitschrift für Politik, Kultur und Gesellschaft". Tidningen brukar ta upp internationella frågor och kommunistisk aktivitet i Väst. Inte minst på universitetet. Innehållet är blandat. Politiskt står tidningen nära "unionspartierna" dvs CDU och CSU, men den är på inget sätt knuten till dessa. Chefredaktören heter Wolfgang Gößman (han talar för översvanska) och en prenumeration kostar 14 DM. Adress: Wirsbergstraße 10, D-8700 Würzburg, Västtyskland.

Svenska riksdagsvalet:

Enmanspartierna blomstrar - men de medelstora tappar

Hur gick det för småpartierna — de riktiga småpartierna — i riksdagsvalet? Bilden är splittrad. De två största småpartierna gick fram ordentligt, även om resultatet säkert var en besvikelse för Miljöpartiet. De "mellanstora" småpartierna gick i flertalet fall kraftigt bakåt, medan det växte fram hundratals nya "partier" med mellan en och tio röster.

Låt oss innan vi går in på tolkningen av siffrorna se på resultaten:

KDS	103.820 (+27.827)
Miljöpartiet	91.787 (+91.787)
K-partiet (APK)	5.877 (-4.920)
Socialistiska partiet	3.944 (+2.142)
Centrumdemokraterna	2.726 (+378)
Samverkande partierna	532 (-10.378)
KPML(r)	389 (+372)
Opinionspartiet	367 (+283)
Europeiska Arbetarpartiet	134 (-23)
Nordiska Rikspartiet	116 (+98)
Förändrar ingenting	116 (+110)
Skånepartiet	89 (-2.290)
Sveriges Kommunistiska Parti	89 (-10.773)
Framstegspartiet	37 (-6)
Svenska Framstegspartiet	23 (+23)

Till denna del av listan kan läggas:
Blankpartiet (och liknande) 275

Listan på seriefigurer, TV-figurer och filmhjältar är lång. Överlägsen segrare i denna kategori är Kalle Anka (vi har då räknat även de två röster som gavs till Quarl Anka och till "Kalle Anka Fred På Jorden"). Kalle Anka fick 186 röster. Musse Pigg fick nöja sig med 17, medan strödda röster gick till Jan Långben, Joakim von Anka, Knattarna och von Pluring. Utanför Disneys värld vann Fantomen flest röster (11). I övrigt kan listan göras lång: Hulken, Hagbard Handfaste, Knasen, Karl-Alfred, Jönssonligan, Lilla Fridolf, Läderlappen, Miss Piggy, Nalle Puh, Tuffa Viktor, Grodan Boll, Alfred E Neuman ("hjälten" i tidskriften MAD), Dallas osv. Erik Gyttorps parti kunde också räkna in två röster. Erik Gyttorp, spelad av Janne Carlsson, var partiledare i en TV-pjäs för något år sedan.

Bland övriga partier kan noteras storheter som Feldturriksdagenpartiet, Michael Rådhs parti för fri sprit och breda trottoarer, Moderata Bananpartiet, Palmehatets vänner,

Älgätarna, Mats Ahlqvists (nu ej längre) hemliga parti, samt inte att förglömma Göran Dronts heliga Framstegsparti (i valet 1979 fick Göran Pronts heliga Framstegsparti en röst, det är möjligt att stilen är svåräst för länsstyrelsen som sköter sammanräkningen).

De siffror som anges som röstetal för partierna överstiger vad som anges i Riksskatteverkets officiella slutsammanställning. Vi har gjort en bearbetning och slagit samman de beteckningar som uppenbarligen avser ett annat parti — KFML(r) har räknats samman med KPML(r) etc.

Låt oss efter denna svepande utläggning försöka samla oss till en mer seriös analys.

Först skall fastslås att de två stora kommunistpartierna utanför vpk (K-partiet och SKP) är på väg att försvinna. SKP ställde inte upp i riksdagsvalet officiellt i år och tappade därför nästan alla sina 10.000 röster, av sina. Det tredje kommunistpartiet, KPML(r), ökade till 389 röster. Partiet ställde inte upp i riksdagsvalet 1979, och ställde nu upp i Göteborg, där 307 av de 389 rösterna avgavs. I Göteborgs kommunfullmäktige lyckades denna stalinistiska relik få in en man — partiledaren Frank Baude.

Det gick dåligt för de större borgerliga småpartierna. Samverkande partierna, en sammanslagning av Nya Partiet (Eva Åsbrink, Gösta Söderlund, Hasse Ericsson), Hälso- och miljöpartiet (halsbokostbranschens eget parti) och Pensionärspartiet blev ett stort fiasko. Partiet tappade över 95% av rösterna. De enda "medelstora" småpartierna som klarade valet i år någorlunda var Socialistiska Partiet (f d Kommunistiska Arbetarförbundet), ett trotskistiskt parti, samt Centrumdemokraterna, ett skatteprotestparti.

Framåt gick det även för en del av de allra minsta partierna. Opinionspartiet, ett invandrarfientligt parti med särpräglade ekonomiska idéer gick framåt ordentligt. Partiet tillhörde dem som fick uppträda i TV:s uppsamlingsprogram för småpartier (där presenterades i övrigt KDS, Miljöpartiet, Nya partiet, K-partiet, Socialistiska partiet och Centrumdemokraterna).

Även de allra minsta partierna kan bli oense och splittras. Så har det gått för valets andra invandrarfientliga parti, Framstegspartiet. Det dyker upp även under namnet Svenska Framstegspartiet.

Nordiska Rikspartiet, det svenska nazistpartiet ökar enligt statistiken kraftigt. Men det är knappast något att oroas över. Än så länge har Kalle Anka och hans vänner fått mer än dubbelt så många röster som Hitlers anhängare. Dessutom är ökningen skenbar. I valet 1979 var nämligen redovisningen på småpartier långtifrån fullständig. Många län samlade småpartiernas röster under rubriken "övriga", med olika principer i varje län, vilket kraftigt försvårar jämförbarheten. De partier som noterar ökning har minskat mindre än vad som sägs i sammanställningen ovan, och de som har minskat har minskat mer. En del av förändringen kan alltså tillskrivas ändrade redovisningsprinciper istället för verkliga förändringar i röstetalet.

Vad ligger bakom det starka uppsvinget för seriefigurerna (Kalle Anka fick mindre än tio röster 1979)? I valrörelsens slutskede diskuterades livligt hur blanka röster skulle räknas. Företrädare för valprovsnämnden menade att blanka röster var ogiltiga röster och alltså inte skulle användas i nämnaren för att beräkna om ett parti kommit över 4%-spärren. Men Kalle Anka-partiet, Blankpartiet etc var otvivelaktigt giltiga röster. Därför valde många att skriva dit en beteckning av detta slag. Det rena blankröstandet ökade också kraftigt. Från 31.471 till 52.009. (Egentligen avses här "ogiltiga röster", men det är nästan enbart blanka röster).

Det kan tilläggas att beräkningsmetoden för 4%-spärren har överklagats till valprovsnämnden. Den överklagande menar att man inte ordentligt skilt på begreppen röst och röstsedel. Den blanka röstsedeln är inte ogiltig som röst (rösten är avgiven i vederbörlig ordning och väljaren avprickad), den är däremot ogiltig som röstsedel — eftersom den saknar beteckning.

Claes Almgren

Kommunismen i verkligheten

I våra grannländer på andra sidan Östersjön är de mänskliga rättigheterna svårt trängda av den kommunistiska regimen i Moskva. Jüri Lina, som kom från Estland till Sverige 1979, redogör i denna artikel för dissidenternas villkor.

I de av Sovjet ockuperade länderna försämras alltför nationaliteternas situation. Enligt den sovjetiska folkräkningen 1979 har andelen slaviska invandrare jämfört med 1959 i Estland ökat från 22 till 32%, i Lettland från 31% till 40% och i Litauen från 10 till 12%. Slaverna har framförallt flyttat till de större städerna, där deras uppgift är att fungera som civila garnisoner, påskynda russifieringen och utsläcka de nationella förhoppningarna. Som ett resultat av denna koloniseringspolitik har andelen letter i Lettlands huvudstad Riga gått under 40%, andelen litauer i Litauens huvudstad Vilnius ligger något över 40%, medan andelen ester i den estniska huvudstaden Tallinn sjunkit till 50%.

Tillfälligt tövåder

I augusti 1975 förbättrades situationen i de baltiska staterna något med avseende på de mänskliga rättigheterna, eftersom de sovjetiska myndigheterna ville göra intryck av att man respekterade överenskommelsen i Helsingfors. Det blev lättare att få tillstånd att besöka släktingar i Väst och det blev lättare för dem som var gifta med utlänningar att utvandra. För första gången gavs en möjlighet att köpa utländska konstböcker och på de hotell som var avsedda för utlänningar fanns också icke-kommunistiska utländska tidningar att köpa.

Men redan 1976 försämrades situationen igen, när myndigheterna började oroa sig över det spända läget. Politiska rättigheter har balterna aldrig haft under den sovjetiska regimen. I strid mot civilrätten förhindrades mottagandet av arv från utlandet, eftersom staten bara vidarebefordrade en liten del av de belopp som överfördes. Telefonabonnenterna har ingen egen telefon; staten kan ta tillbaka den om någon ringer till Väst och berättar om rättsövergrepp. Så skedde upprepade gånger med kemisten Jüri Kukk i Tartu (Dorpat) tills han den 13 mars 1980 arresterades på grund av sina kontakter med den amerikanske journalisten David Willis. Willis hade redogjort för förföljel-

serna mot Kukk i sin tidning *The Christian Science Monitor*. Från hustrun Silvi Kukk krävdes en skriftlig försäkran att hon varken skulle ringa till Väst eller ta emot samtal därifrån — på detta villkor skulle man ge tillbaka telefonen för hennes personliga bruk.

Jüri Kukk avled i mars 1981 i sovjetiskt arbetsläger. Han hade hungerstrejkat.

Folkens rättigheter kränks ständigt, eftersom ryssarna ser sig som "herrefolk" med privilegier. De får lätt en lägenhet i de baltiska staterna och ofta ett bättre arbete än balterna. Ester, letter och litauer har svårare att få tillstånd till utlandsresor.

I samband med de olympiska segeltävlingarna flyttade många ryska byggnadsarbetare till Tallinn, många av dem övergav sina tidigare yrkesuppgifter. Estniska skolungdomar, studenter och kulturskapare tvangs att utan ersättning slutföra de oavslutade arbetena. Man hotade med att om de vägrade skulle de strykas från bostadskön, man skulle neka dem stipendier och studenter skulle vråkas från studentrum, de skulle nekas studiestipendier eller to m relegeras osv.

Oppositionen stärks

Aktivister som kämpar för de mänskliga rättigheterna började arbeta med ökad styrka i början på 1970-talet. Då skapades en estnisk demokratisk rörelse och en estnisk nationell front. De aktivister som samlats i dessa grupper greps i december 1974, när deras till FN riktade hänvändelse blev känd i Väst. Ledaren för Estniska Demokratiska Rörelsen, Sergej Soldatov, som ännu befinner sig i ett fångläger i Mordvinien, hotades av KGB med lönnmord om han inte avsvor sig sin övertygelse.

Ett intensivt samarbete mellan aktivister i Estland, Lettland och Litauen påbörjades 1975, när ett gemensamt estniskt-lettiskt uppprop presenterades för att ge de baltiska folken självbestämmanderätt. Samarbetet fick en formell form i och med skapandet av en överstyrelse för den Estnisk-lettisk-litauiska folkrorelsen i augusti 1977. Man

genomförde gemensamma sammankomster, aktionsprogram och rapporter. Denna verksamhet kulminerade den 23 augusti 1979, med en "baltisk appell". Inom ramen för samarbetet avgav balterna en gemensam protest mot den sovjetiska invasionen av Afghanistan, liksom ett upprop till den olympiska kommittén att bojkotta OS i Moskva och Tallinn.

Innan den "baltiska appellen" hade KGB tvingat den grupp som i Litauen skulle övervaka Helsingforsavtalet till underjordisk aktivitet och gruppens ordförande Viktoras Petkus dömdes till 10 års fängelse. I samband med den "baltiska appellen" ökade antalet politiska fångar i Baltikum. Arresteringarna av dem som undertecknat "baltiska appellen" började den 30 oktober 1979 i Vilnius. Första offer var Antanas Terleckas, en välkänd litauisk förkämpe för mänskliga rättigheter. Näste man som greps, den 11 december 1979, var Julius Sasnauskas. I samband därmed påbörjades talrika husrannsakingar och spridandet av information hindrades. Det är karaktäristiskt att även ester och letter protesterade mot gripandet av litauer. Även i Estland utveckledes sakerna snabbt. Den 21 februari 1979 genomfördes en husrannsakan hos den ledande förkämpan för mänskliga rättigheter Mart Niklus. Så snart han släppts började man trakassera honom. Han hindrades från att resa till andra städer i Sovjet. I mars avslogs han ansökan om utvandring till Sverige. Som varning placerades han 13 dagar i fängelse. Andra aktivister fick sparken (Enn Tartu) eller vråktes från sina lägenheter (Viktor Niitsoo). Den 29 april 1980 greps Mart Niklus i Tartu på grund av sina protester.

Psykiatriska kliniker

Samarbete utvecklades också mellan flera andra grupper. Allt starkare höjdes kraven på trosfrihet. Man krävde att Biblar skulle tryckas, att förbudet mot import av Biblar skulle upphävas och att man skulle få möjlighet att fritt diskutera trosfrågor. Men myndigheterna stoppade detta, man trängde in i lägenheter där troende samlades, hotade och skymfde dem. På grund av sin religiösa övertygelse fördes den 18-åriga Ivan Ikkonen på våren 1978 till "behandling" på en psykiatrisk klinik i Tartu. Den religiösa estniska ungdomsledaren i Tartu metodisten Herbert Murd greps den 21 mars 1980 eftersom han ordnat religiösa musikkvällar för ungdom. Av samma skäl utsattes också jag tre gånger för hot om att placeras på psykiatrisk klinik 1974 och senare.

På psykiatriska kliniker har under senare tid också aktivister som arbetat för mänskliga rättigheter placerats. Den 14 februari 1980 greps Algirdas Staskevicius i närheten av

Universitetet i Tartu (Dorpat) grundades av Gustaf II Adolf. Sedan gammalt är Tartu centrum för högre utbildning i Estland. Där finns också en betydande del av den politiska oppositionen.

sin våning i Vilnius. Han är känd psykiatriker, anhängare av mänskliga rättigheter och medlem i Helsingforsgruppen. Han fördes till den psykiatriska avdelningen på KGB-fängelset i Vilnius. Han stod i aktiv förbindelse med de estniska aktivisterna Mart Niklus och Jüri Kukk, som han hade besökt i januari.

De baltiska politiska fångarnas situation är mycket svår. Deras villkor försämrats ständigt. Efter "tövlödet" under andra hälften av 1950-talet blev situationen återigen sämre efter 1960, och brevväxling försvårades. För närvarande skickas fångarna till avlägsna och bistra områden i östra Sibirien, för att försvåra för besök från anhöriga. Nya regler från den 15 mars gör situationen än värre. Lyckönskningskort till bemarkelsedagar som kommer från utlandet skickas med anteckningen "Retur. Okänd" tillbaka.

Svårare att resa

Resemöjligheterna är för balterna nu liksom tidigare små. Den estniska kvinnliga diktaren Eha Lättemäe, har i årtal arbetat för tillstånd att besöka sin bror i USA. Eha Lättemäe är pensionerad, men hon vägras ändå upprepade gånger tillstånd. Man har inte heller gett henne möjlighet att läsa dikter i Finland, dit hon fått inbjudan från finska författarförbundet, som också erbjudit sig stå för hennes resekostnader. Slutligen nekades hon också rätten att åka som turist till Finland den 1 november 1979. Ännu svårare är det för en "vanlig" människa att

få besöka släktingar utomlands.

Det är ännu svårare att utvandra. Det är dock lättare för äldre. Liksom för yngre kvinnor som gift sig med utlänningar. Särskilt svårt är det för unga friska män, som längtar till sina hustrur utomlands. För dem dyker alla tänkbara svårigheter upp, särskilt på senare tid. Det finns många exempel.

Kyparen Sven Lokk från Tallinn måste vänta två år innan man till sist gav honom tillstånd att flytta till sin hustru i Helsingfors. Tidigare hade man svarat honom att de sovjetiska myndigheterna inte kunde se något skäl för hans emigration! Bara när det var kort tid innan hans barn skulle födas fick han 1977 tillstånd. Det hade man vägrat honom två gånger tidigare. Idag förhindrar man t o m att äktenskap ingås.

Den 16 juli 1979 skickades den från Finland inresta Marja-Tuula Springare, som skulle gifta sig med Teet Papsen från Tartu, tillbaka med Finlandsbåten. Hon skulle återigen resa till Tallinn den 13 augusti, men fick inget visum. Innan dess hade Teet Papsen utsatts för trakasserier på grund av pacifistiska åsikter och arbete för mänskliga rättigheter. Eftersom Marja-Tuula Springare hade skriftligt material om olagliga trakasserier av hennes brudgum från KGB:s sida med sig användes detta som skäl för att vägra henne att gå iland. Den 24 augusti 1979 dömdes Teet Papsen till ett och ett halvt års fängelse, varvid värnpliktsvägran angavs som skäl. Advokaten förklarade inför rätten att anklagelsen var falsk, eftersom mannen över-

huvudtaget inte fått någon inkallelseorder. På samma sätt gick man tillväga mot konstnären Annes Hermann-Enehielm i Tartu som det i juni 1979 hade lyckats att gifta sig med Christina af Enehielm från Helsingfors. Den 20 september 1979 dömdes också han under samma förvändning till ett och ett halvt års fängelse. Hans hustru fick inte tillstånd att besöka honom i fängelset. Som förvändning för det använde man sig av ihärdiga sjukdomar. De sovjetiska myndigheterna förklarade för hustrun att man inte hade tid att reda ut fallet Hermann-Enehielm.

I augusti 1979 dömdes Viktor Matvejuk från Narva till två års tvångsarbete eftersom han ansökt om tillstånd att emigrera.

Den 3 oktober 1979 avvisades Aare Vallistus från Tartu (nu i Tallinn) ansökan om att få flytta till sin hustru i Finland (nu i Sverige). Samma sak upprepades i april 1982. Nu förbereder han sig på en arrestering, eftersom han inte dragit tillbaka sin ansökan om utvandringsstillstånd.

Mer än fyra år fick den unge sångaren Tarmo Urb från Tallinn vänta på ett svar på sin ansökan om uteställning till Italien till sin hustru i Milano.

Tidningar från Väst stoppas

En viktig informationskälla i Väst är *Voice of America* (på estniska, lettiska, litauiska och ryska) liksom BBC (på ryska).

Under senare tid har prenumeranterna inte fått den amerikanska tidskriften *National Geographic Magazine*, den finska ungdomstidskriften *Suosikki*, populärvetenskapliga tidskrifter från USA, Tyskland, Finland, Sverige och andra länder. De distribueras inte i Sovjetunionen får man som svar om man frågar. Även brev stoppas. Aare Vallistu får inte sin hustrus brev från Finland, och hans brev vidarebefordras inte till Väst. Man tillåter inga telefonsamtal till Väst, för att han inte skall kunna vidarebefordra några klagomål.

Toomas Habiecht och Karin Inno från Tartu, Aare Vallistu från Tallin och många andra har inte ens sedan hösten 1979 fått rekommenderade brev med mottagningsbevis. Förfrågningar hos de sovjetiska postmyndigheterna besvaras inte. Man hindrar också på andra sätt kontakter med utlänningar. Myndigheterna är inte intresserade av att balter lär sig främmande språk. I skolan ägnar man bara två timmar i veckan åt främmande språk. Samtidigt som ryska ges mellan fem och sex veckotimmar. Följden är att en som lämnat grundskolan knappast kan något främmande språk. De som lämnar universitetet har mycket bristfälliga kunskaper om man undantar språket. Och att på eget initiativ lära sig främmande språk är något som man inte gärna ser.

Myndigheterna hindrar på alla sätt samarbete mellan aktivister för mänskliga rättigheter i skilda sovjetrepubliker. Även under

(Forts på sid 7)

Vem företräder imperialismen?

Imperialism är ett ord som idag i huvudsak förekommer som sovjetisk propaganda-benämning på USA och andra stater i Väst. Stater som idag inte alls för en imperialistisk politik. Men imperialismen lever än. I sovjetiska kläder.

Västmakterna, Japan och USA beskrivs i den sovjetiska propagandan som krigshetsare och imperialistiska stater. Kina beskylls för revisionism och imperialistiska försök, att med vapenmakt erövra den politiska makten i Ostasien.

Den kinesiske utrikesministern Huang Hua besökte under sin europeiska rundresa också Sverige, där han i Stockholm hade politiska överläggningar med den svenska regeringen.

Samtalen fördes i vad man på diplomat-språket kallar positiv och vänskaplig anda.

Sveriges och Kinas utrikesministrar var överens om att det sovjetiska försöket att med våld underkuva Afghanistan, ett litet alliansfritt grannland, innebar ett brutalt brott mot internationell rätt och var ett hot mot världsfreden. Den kinesiske utrikesministern passade på att med skärpa varna Sverige för sovjetisk aggression. Vår plikt var att liksom alla rättsinniga stater aktivt stödja motståndsrörelsen i Afghanistan och i Kampuchea mot den av Sovjet stödda vietnamesiska invasionen. Det imperialistiska Sovjet måste till varje pris hejdas innan det var för sent.

Hua försökte aldrig under samtalen göra Sverige till en plattform för antisovjetisk propaganda, men han var uppriktigt i sin skarpa kritik av Sovjetunionens aggressiva världserövringsplaner, militära och politiska engagemang i olika delar av världen. Han varnade också Sverige och de övriga nordiska staterna för den militära uppladdning som pågår på andra sidan Östersjön.

Vem företräder imperialismen?

Sedan 1919 har Sovjet med vapenmakt invaderat och med våld påtvingat 29 länder med en befolkningen på över 180 miljoner människor kommunistisk diktatur — 1919 Ukraina, 1920 Azerbaidjan, 1921 Georgien, 1924 Mongoliet, 1939 Estland, Lettland, Litauen, 1944 Finska Karelen, 1945 Manchuriet och den japanska ögruppen Kurilerna, 1946 Bulgarien, 1947 Polen, Rumänien, Ungern, 1948 Tjeckoslovakien, 1949 Östtyskland, 1959 Kuba, 1969 Sydjemen, 1973 Guinea, 1975 Angola, Laos, Mozambique, 1977 Etiopien, 1979 Kambodja, Afghanistan.

Utomordentligt betydelsefull för den sovjetiska militära frammarschen har utbyggnaden av flottan varit. Här ses en modern sovjetisk robotkryssare av "Kynda"-klass. Den har sjöroboter med räckvidd på 45 mil.

Infiltration

Sakta men säkert har Sovjetunionen infiltrerat Afrika, där idag 19 stater militärt och politiskt står under sovjetisk kontroll.

1. Algeriet: Krigsmakten utrustad och utbildad av ryska rådgivare. Hamnar upplätta till sovjetiska örlogsfartyg. Politiska rådgivare i administrationen. 2. Mali: Ryska militära och civila rådgivare kontrollerar landet. 3. Guinea-Bissau: Krigsmakten utrustad och utbildad av ryska experter. 4. Guinea: Krigsmakten och den civila administrationen under rysk kontroll. 5. Kap Verde: Rysk militär och civil kontroll. Ögruppen sovjetisk marinbas. Bas för ryska högsjötälare. 6. Sierra Leone: Rysk militär och civil kontroll. 7. Benin (f d Dahomey): Militär och politisk kontroll. 8. Sao Tomé/Príncipe: militär och politisk kontroll. 9. Ekvatorial-Guinea: Militär och politisk kontroll. 10. Kongo: Militär och politisk kontroll. 11. Angola: Politisk och militär kontroll med hjälp av kubanska och östtyska stridande förband. 12. Zambia: Militär och politisk kontroll. 13. Mozambique: Militär och politisk kontroll. Ryska flyg- och marinbaser. 14.

Madagaskar: militär och politisk kontroll. Ryska flyg- och marinbaser. 15. Burundi: Militär och politisk kontroll. 16. Tanzania: Militär och politisk kontroll. 17. Etiopien: Militär och politisk kontroll. Kubanska och östtyska stridande förband deltar i kriget mot Eritrea och Somalia. Ryska flyg- och marinbaser i Addis Abeba/Massaua. 18. Libyen: Militär och civil kontroll. Ryska flygbaser och tillgång till libyska hamnar. Kubanska och östtyska militära rådgivare utbildar guerilla och internationella terrorister.

Mellanöstern. 1. Sydjemen: Landet ockuperat av Sovjet som har fullständig militär och politisk kontroll. Kubanska och östtyska stridande förband. Hamnstaden Aden rysk marinbas. Ön Sokotra vid inloppet till Röda havet flyg- och flottbas, kommunikations centrum för Röda flottan i Indiska oceanen. 2. Syrien: Rysk kontroll över krigsmakten, utrustad med sovjetiska vapen. Militära och politiska rådgivare. Hamnstaden Latakia vid Medelhavet sovjetisk marinbas. 3. Irak: Krigsmakten utrustad med sovj

tiska vapen. Militära rådgivare. Hamnstaden Umm Kasr i Persiska viken upplåten för ryska örlogsfartyg.

Sydasien. 1. Indien: Vänskapspakt med Indien. Sovjetisk upprustning av krigsmakten. Två indiska hamnar upplåtna åt Röda flottan i Indiska oceanen. Militära rådgivare. 2. Afghanistan: Brutalt ockuperat av sovjetiska trupper. Militär och politisk kontroll av landet, som styrs av en kommunistisk marionettregering tillsatt av Moskva.

Fjärran Östern. 1. Vietnam. Helt kontrollerat av Sovjet. Starka sovjetiska flyg- och marinbaser. Kriget mot Kambodja leds av sovjetiska militära rådgivare. Kubanska och östtyska, militära rådgivare utbildar krigsmakten. Utmed gränsen till Kina, sovjetbyggda robotramper med vapnen riktade mot landet. 2. Japan: Mellan Japan och Sovjetunionen råder fortfarande formellt krigstillstånd. Den japanska ögruppen erövrade av Sovjet under andra världskriget. Öarna starka sovjetiska flyg- och marinbaser.

Latinamerika. 1. Kuba: Landet helt behärskat av Sovjet militärt och politiskt. Ön bas för starka sovjetiska sjöstridskrafter och flyg. Underjordiska raket- och robotinstallationer. Marinbaser för atomubåtar. Sovjetiska, östtyska militära experter leder utbildningen av krigsmakten.

USA:s och Västmakternas vaga uppmaningar till Sovjet att lämna Afghanistan har bryskt avvisats av Moskva. Enligt sovjetisk terminologi är det USA, Storbritannien och Kina som lagt sig i Afghanistans inre angelägenheter och uppträder som krigshetsare mot det fredliga Sovjet. "Så snart dessa makters inblandning i Afghanistans inre angelägenheter, upphör, finns det ingen grund mer för den sovjetiska militära hjälpen till Afghanistan" förklarade Breznev nyligen i ett radiotal.

Utplåning

Under tiden fortgår det barbariska sovjetiska angreppet på landet. För att snabbt kunna besegra det tappra och frihetsälskande afghanska folket, tillgriper Sovjet sin vanliga taktik — utplåning av byar och städer genom napalmbombning, förgiftning av brunnar och vattendrag, slaktning av nomadernas hjordar, mord på kvinnor och barn. Befolkningen drivs i landsflykt och strömmar in i grannländerna.

Utmed gränserna till Iran ökar den sovjetiska militära upplåningen. Nya militära flygfält byggs väster om Baku, huvudstaden i den sovjetiska republiken Azerbaidjan, längs Kaspiska havets västkust.

Trots rykten om hemliga kontakter mellan Moskva och Washington om en uppgörelse i Afghanistan kommer Sovjet aldrig att politiskt lämna landet, som sedan länge ingått i de ryska planerna för marschen mot oljestaterna vid Persiska viken och slutmålet Indiska oceanen.

Vem företräder imperialismen?

Björn Arrhen

Kommunismen i verkligheten.

Forts från sid 5

privata resor inom landet utsätts man för besvärigheter. Litauer har vid upprepade tillfällen gripits under semesterresor i Karpaterna. Två estniska alpinister (en av dem student vid universitetet i Tartu, Veiko Tamm) greps i Georgien, eftersom man misstänkte att de planerade en flykt till Turkiet. Tillsammans med en vän greps jag själv på grund av en resa till Vitryssland, där vi skilde oss från ortsbefolkningen. Jag hade jeans och långt hår, som myndigheterna ville klippa av mig. När jag gjorde dem uppmärksamma på att denna grundläggande mänskliga rättighet dock respekterades i Estland avstod man från det. Hos milisen undrade man om jag utöver inrikespasset också hade tillstånd av ortsmyndigheterna att resa omkring på egen hand. Efter framgångsrika protester hos statsåklagaren blev vi frisläppta ur fängelset. I Baku, Azerbaidjans huvudstad, greps jag 1975 som "utländsk spion", men frisläpptes sedan jag visat mitt sovjetiska inrikespass och genomgått ingående förhör.

Nationella demonstrationer straffas strängt. Den 15 maj 1980 dömdes Vello Söstar i Tartu till ett och ett halvt års fängelse, liksom Raivo Hermlin och Olev Tiitso. Viljo Vilba fick två år. Detta sedan de på esternas nationaldag den 24 februari på domkyrkoruinen i Tartu hissat det fria Estlands flagga. Officiellt anklagades ungdomarna för "huliganism".

Eftersom det saknas objektiv information blir "samizdat" (privata förlag) den viktigaste informationskällan. I de baltiska staterna,

liksom på andra håll i Sovjetunionen, bildas illegala förlag som producerar böcker om konst, kultur, vetenskap, religion, miljövård, mänskliga rättigheter och förbjuden skönlitteratur, utöver de många utgåvor som behandlar rent politiska frågor. På detta sätt har t ex George Orwells bok *Djurfarmen* kommit ut på estniska. Förlagen byter utgåvorna mellan sig. Själv hade jag den huvudsakliga informationen om utlandet och i filosofiska frågor genom illegala böcker och föreläsningar. Samma gäller andra kulturskapare i Baltikum.

Att bibehålla det nationella kulturarvet är svårt, eftersom ryssarna bara är intresserade av s k sovjetisk realism. Vad som inte passar inom den ramen, sprids eller utvecklas inte. På det sättet kan man kväva alla nationella yttringar. Lyckligtvis behåller balterna sin kultur på det illegala planet: målningar, bokmanuskript, nothäften. På senare tid har det blivit vanligare att smugla ut kulturföremål till Väst, för att skydda dem där och publicera dem där och på det sättet få tillbaka dem.

Ju större stöd Väst kan ge de öiktänkande och aktivisterna i Sovjetunionen och Baltikum, desto bättre är utsikterna för att dessa människors verksamhet skall vidgas och de demokratiska rättigheterna främjas. Även om de ryska ockupationsmyndigheterna har besvarat den framväxande rörelsen för mänskliga rättigheter med arresteringar, så sluter sig ständigt allt fler människor till rörelsen, unga och gamla, i alla de baltiska staterna. Efter Helsingforsavtalet vågar människorna alltmer på allvar kräva att de mänskliga rättigheterna skall bli verklighet.

Jüri Lina

TURLISTA

FÖR UBÅTSTRAFIKEN I SKÄRGÅRDEN

Sightseeing för större sällskap offereras på beställning.

Guidade turer med tolk.

	Månd-fred	Lördag och söndag
Kaliningrad	7.00 23.05 ↑	11.00 03.00 ↑
Gåsefjärden	14.20 18.30	15.10 23.15
Härsfjärden	16.10 12.15	18.05 18.05
Leningrad	↓ 17.30 11.20	↓ 19.20 17.45

Övrraskningar på resan!

RÖDA ☆ STJÄRNLINJEN

Beställ plats idag! Tel 08-13 04 40.

Frihet i etern!

Det svenska radiomonopolet har med tiden blivit en allt mer främmande fågel på Västvärldens mediahimmel. Fria och kommersiella stationer är nu snarare regel än undantag. Även u-länderna har bredare och friare utbud i etern.

Av min föregående artikel (Contra nr 5 1982) kunde måhända utläsas att möjligheten att få till stånd ett fördömande av det svenska radiomonopolet genom Europadomstolen är helt och hållet utesluten. Riktigt så pessimistiskt kanske man ändå inte ska se på saken. Jag skall därför i denna artikel bl a ta upp en del faktorer som kan vara till gagn vid en eventuell anmälan av radiomonopolet som stridande mot Europakonventionen om mänskliga rättigheter.

Maktskiftet

Tjugo år efter det att Socialdemokraterna (tillsammans med Centern) stoppade Radio Nord sitter sossarna åter vid makten. Vi kan alltså förvänta oss att den antydning till tövader som närradion trots allt inneburit, åter kommer att stanna upp — och i värsta fall förbytas mot en ny polarkyla. I bästa fall, kommer närradion att få leva vidare på nuvarande villkor. I sämsta fall, kommer man att successivt ytterligare försvara möjligheten för olika föreningar att få sändningstillstånd, till dess man nått den punkt då närradion utnyttjas i så liten utsträckning att den utan större protester kan läggas ned.

Men redan före Socialdemokraternas tillträde skedde en påtaglig skärpning av villkoren för sändning. Dels ställde man kravet att sändande förening i huvudsak skulle ha annan verksamhet än att sända närradio. Dels genomfördes en höjning av den skattemässiga avgiften till en helt orimlig nivå. Udden var riktad mot de föreningar som bildats enbart för att sända närradio, föreningar startade av ungdomar med Radio Luxemburg och amerikansk radio som förebilder. Helt ideellt, ofta med pengar ur egna fickor, tillbringade man flera timmar per vecka framför mikrofonen. Drivkraften var ett brinnande intresse att få sända radio, och en övertygelse om att det rigida radiomonopolet tappat vitaliteten och i allt för liten utsträckning spelade den allra senaste musiken, hit-låtar som kommersiella radiostationer världen över tävlar om att vara

först med.

Åsikten om denna typ av program kan naturligtvis variera. Givetvis representerar de ett musikkval — och musikkval — som inte tilltalar alla. Men någon saklig anledning till varför man skulle sätta käppar i hjulen för dessa utsändningar existerade och existerar inte. Någon brist på sändningstider har inte förelegat. Tvärtom visar programtabellerna sedan den nya ordningen kom till stora luckor mellan sändningstillfällena. Dessbättre har man hittills inte helt lyckats med sin intention. Fortfarande har några av föreningarna lyckats hänga kvar i etern.

Norge och Finland

Det svenska radiomonopolet har med tiden blivit en allt mer främmande fågel på västvärldens mediahimmel. Fria och kommersiella stationer har kommit att bli snarare regel än undantag i de flesta av Västeuropas stater. Att läget i Östeuropa är annorlunda är naturligtvis inget att förvånas över — där styr ju staten även pressen — men även i många öststater förekommer reklaminslag i radio och TV, låt vara att syftet med inslagen många gånger skiljer sig från det i Väst.

Även på andra sidan Kölen börjar saker och ting hända. I Norge tillåts nämligen distribution av program som utsänds via satellit. Omkring 200.000 av Norges 1,3 miljoner hushåll är redan anslutna till något av de nio av kabel-TV som vidarebefordrar utländska satellitsändningar. Att dessa utsändningar innehåller reklaminslag har inte inneburit något hinder.

Finlands situation skiljer sig väsentligt från de övriga nordiska ländernas. Förutom det statliga rundradiobolaget för radio och TV (YLE) med två kanaler, finns ett privat reklamfinansierat TV-bolag (MTV) sedan 1957. Det statliga bolaget har ingen ensamrätt till utsändning utan får dela med sig av sändningstiden till MTV. Förutom detta finns även i Finland en rad kabelbolag. Antalet anslutna hushåll växer stadigt. Som exempel kan nämnas det privata Helsingfors Televisio som 1979 hade omkring 13% av hushållen i Helsingfors som abonnenter. Fram till 1985 räknar man med att täcka mer än hälften av stadens hushåll.

USA och Storbritannien

USA är kanske det land som man först tänker på när man hör begreppet fri radio och TV. USA är ju också att betrakta som

ett föregångsland vad gäller etermedia. Man hade t ex färg-TV redan på femtitalet, och amerikanska "DJ:s" (skivpratarna) har blivit stilbildande för kolleger vid radiostationer världen över — dock väl i mindre grad för Sveriges Radios motsvarigheter.

USA:s TV- och radioutsändningar regleras av en lag från 1934. Den tillåter fullständigt fri radio och TV. Sändningstillstånd fås genom ansökan om koncession hos FCC (Federal Communication Commission). Idag finns närmare 8.700 radiostationer och omkring 1.000 TV-stationer. Också i USA har systemet med kabel-TV blivit omfattande. På sina håll är ett TV-utbud omfattande ett tjugofemtal kanaler inte ovanligt.

Storbritannien hade monopol till 1955, med ensamrätt för BBC. Idag har BBC två TV-kanaler, fyra radiokanaler och tjugo lokalradiostationer. Förutom BBC finns även ett kommersiellt bolag, IBA (Independent Broadcast Authority). Till IBA hör TV-bolaget ITV som samarbetar med 15 kommersiella producentbolag — Thames, Granada, Yorkshire, för att nämna några namn — som producerar program för ITV:s två kanaler. Under IBA ligger också ILR, den oberoende radion, som driver kommersiella radiosändningar.

Ett tredje radio- och TV-bolag är även under utveckling i Storbritannien. Detta bolag, OBA (Open Broadcast Authority), ska inte producera egna program, utan i stället fördela sändningstiden till organisationer och föreningar av olika slag.

Men även många länder i den sk sk tredje världen har ett eterutbud som vida överträffar vårt eget. Som en kuriositet kan nämnas det lilla fattiga landet Dominikanska Republiken i Karibiska havet utanför Kuba. Trots att invånarantalet inte är större än 5,6 miljoner har landet en statlig och fyra privata TV-stationer. Därtill finns omkring 100 privata radiostationer.

För den som vill pröva på en form av kommersiell radio finns välkända Radio Luxemburg: "världens största kommersiella radiostation", enligt egen utsago. Radio Luxemburg finner man på mellanväg på 1440 kHz, motsvarande 208 meter. Atminstone upp till Mellansverige kan stationen fås in med hyfsad ljudkvalitet — även på en enkel transistorradio.

Fastighetsmålet

Europakonventionen om mänskliga rättigheter aktualiserades helt nyligen i massmedia.

Det rörde sig om det uppmärksammade fallet med två fastigheter. Regeringen hade gett Stockholms kommun expropriationstillstånd – för den ena fastigheten 1956 och för den andra 1971 – som förlängdes flera gånger, tills det på begäran av kommunen slutligen upphävdes 1979. Under denna tid var fastigheterna belagda med byggnadsförbud, och ägarna hade varken rätt att kräva att expropriationstiden förkortades eller att kräva ersättning. Europadomstolen fann detta förhållande strida mot två artiklar i konventionen.

Tyvärr kom detta utslag under en period då massmedia till stor del fokuserade sin uppmärksamhet på valrörelsen, vilket antagligen är en anledning till att domslutet inte fick den uppmärksamhet det borde ha fått. Målet berör en fundamental del av det svenska samhället och den västerländska

von Heland. Heland anförde i sin klagskrivelse att dåvarande radiolag från 1966 gav all sändningsrätt till ett offentligt monopolföretag. Han ansåg det uppenbart att enligt Europakonventionen måste flera företag kunna etablera sig, under förutsättning att de uppfyllde lagstiftningens licensgivningskrav.

Enligt konventionens 10:e artikel tillförsäkras envar yttrandefrihet. Denna yttrandefrihet omfattar "frihet att mottaga och sprida uppgifter och tankar utan inblandning av myndighet och oberoende av territoriella gränser". Vad gäller etermedia och biografers säges i artikeln att den "förhindrar inte en stat att kräva tillstånd för radio-, television- och biografiföretag. Heland hävdade att radiolagen stred mot konventionen och att den förhindrade de svenska medborgarnas fria informationsutbyte. Han menade bl a

ventionens tillkomst hade inrättat en ordning med offentliga monopolföretag för radio och TV.

Kommissionen utvecklade sitt resonemang genom att framhålla att Heland inte entydigt visat om han själv ansåg sig hindrad i sitt informationsutbyte. Dessutom påpekade man att flertalet av de exempel på program som Heland tagit upp i sin anmälan tidsmässigt låg utanför den sexmånadersfrist som måste beaktas. Endast ett program föll inom tidsmarginalen. Det gällde ett program om ett svenskt företag som etablerat sig i Liberia. Kommissionen fann dock att oavsett om skildringen i programmet var korrekt eller inte, berörde detta inte klaganden själv.

Att kommissionen vägrade att i sak pröva Helands anmälan är nu ingenting att förvånas över. Konventionen kräver i princip att man ska kunna visa upp ett konkret fall, där klaganden själv förhindrats i sitt fria meningsutbyte. Det räcker alltså inte med att anmälaren rent abstrakt som medborgare i landet påstår sig ha olägenhet av monopol-lagstiftningen.

Utformning av anmälan

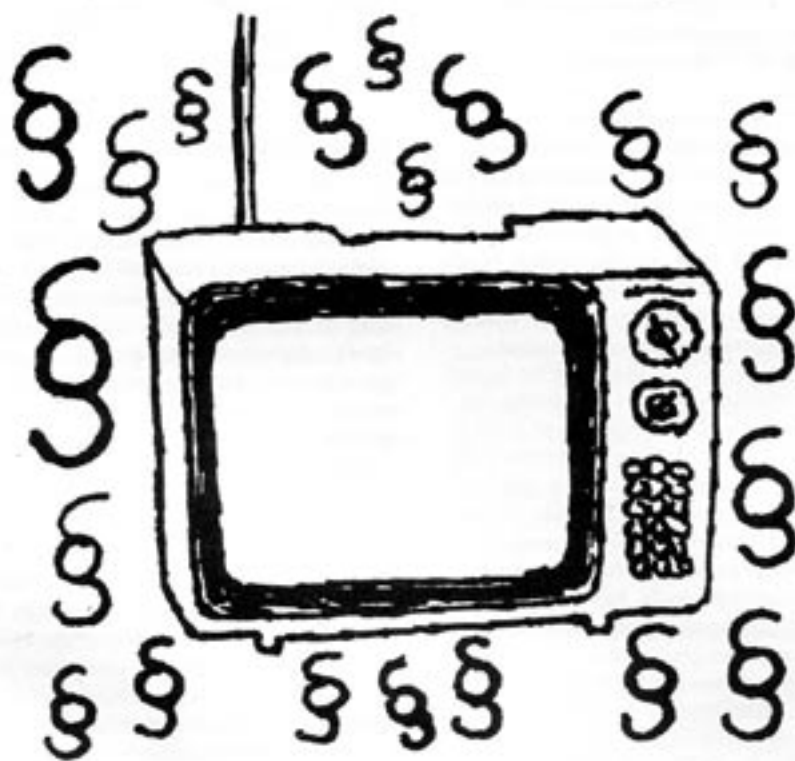
Det nya innehållet i radiolagen, sådan den är utformad sedan 1978, innebär att situationen något förändrats. Enligt den nya formuleringen kan regeringen ge sändningstillstånd till flera företag. Från att ha varit en monopollagstiftning har radiolagen formellt blivit en lag om licensgivning. Att lagändringen skedde för att möjliggöra den omorganisation som skett inom radiomonopolet är i detta sammanhang av mindre betydelse.

Ändringen i radiolagen öppnar nya möjligheter för hur en anmälan inför Europakommissionen skulle kunna utformas. Enligt konventionens 14:e artikel ska nämligen de fri- och rättigheter som omnämns i konventionen kunna åtnjutas och tryggas utan åtskillnad av något slag. Artikel 14 lyder i sin helhet: "Åtnjutandet av de fri- och rättigheter, som angivits i denna konvention, ska tryggas utan åtskillnad av något slag, såsom på grund av kön, ras, hudfärg, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationell eller social härkomst, tillhörighet till nationell minoritet, förmögenhet, börd eller ställning i övrigt".

Svenska myndigheter skulle mot denna bakgrund kunna bli tvingade att visa att det finns tillräckliga skäl för att begränsa etableringsrätten till enbart vissa företag, och att tillståndsgivningen utövas på ett objektivt sätt. Vad frågan gäller är alltså om den tillståndsgivning som radiolagen medger utövas på ett opartiskt sätt, utan att någon diskrimineras.

Man kan t ex ställa lagstiftningen om närradio i relation till konventionen. Enligt de ovan omnämnda bestämmelserna, införda 1 juli 1982, krävs inte enbart att sändande förening är en lokal organisation. Man kräver

(Forts på nästa sida)

demokratin, nämligen den privata äganderätten. Enligt svensk doktrin betraktas äganderätten inte längre som något fast och absolut, utan som ett begrepp vars innehåll bestäms av de lagar som för tillfället råder. I förlängningen kan detta få ödesliga konsekvenser för den svenska demokratin.

Radiomålet

Få känner till att även beträffande yttrandefriheten har den svenska staten varit föremål för diskussion hos Europakommissionen. Europakommissionen är det organ som avvisar, eller förbereder och vidarebefordrar, mål till Europadomstolen.

Anmälan skedde den 15 februari 1967 av första kammarens tidigare vice talman, landshövdingen och bondeförbundaren Erik

att ett monopolföretag lätt kan medföra ett ensidigt informationsutbud genom att endast redan politiskt mäktiga grupper skulle kunna bryta igenom informationsbarriären. Dessutom menade han att vissa föreställningar och idéer kan komma att favoriseras av företagets ledande redaktionsskikt.

I Europakommissionens avgörande, publicerat den 7 februari 1968, meddelade kommissionen att man inte kunde finna att klaganden enbart genom själva monopollagstiftningen förhindrats i sitt informationsutbyte. Kommissionen framhöll att konventionens 10:e artikel inte tog ställning till om radio- och TV-företag skulle vara privata eller offentliga, om det fick erhålla monopol eller om det krävdes att det samtidigt fanns flera företag. Man framhöll att åtskilliga länder vid kon-

Aktioner för fred och humanitet

Stundom undrar man vad folk i de här-tagna länderna tänker om fredsmanifestationerna i Väst. Kanske att en fanborg i sorgflor för de här-tagna borde ha varit synlig vid demonstrationerna — även om ingen ambassadör hade välkomnat den — kanske en tanke bland många. De tappra polackerna (vars officerskår i rysk fångenskap under kriget till största delen deporterades och mördades av NKVD (1)) vet: Hade Polen haft ett modernt försvar 1939, då Sovjet och Hitlerstyskland gemensamt överföll Polen, då skulle angriparna ha slagits tillbaka eller kanske rent av ej anfällt.

I de baltiska länderna, som, trots uttryckliga försäkringar av Sovjet hösten 1939 (2), härtogets av Sovjet i juni 1940 och där 1941 över 60.000 deporterades i förbomrade boskapsvagnar, där tänker man nog på samma sätt: Hade vi nyttjat friheten till att bygga vårt försvar starkare då hade våra länder kanske ännu fått vara i fred. Balterna ser nog också gärna att kärnvapenramperna i deras länder monteras ner, både för de egna folkens säkerhet och för dem som vapnen är riktade mot. Därför borde kärnvapenmotståndarna främst föra deras talan som befinner sig i farozonen och kräva att en kärnvapenfri zon omfattar Östersjön och de baltiska länderna. Därmed skulle den önskvärda kärnvapenavrustningen kunna påbörjas.

En kärnvapenfri zon med den omfattningen förutsätter någon slags kontroll att överenskommen respekteras. Man måste dock betvivla att en sådan kontroll kan fungera om man betraktar vad som skedde efter

Helsingforsavtalets ikraftträdande. Den 12 maj 1976 bildade en grupp sovjetiska medborgare "Medborgargruppen för kontroll av Helsingforsavtalets efterlevnad i Sovjet". Gruppen, vars ledare var den nu fängslade fysikprofessorn Jurij Orlov, tog till sin uppgift att bevaka efterlevnaden av de humanitära paragraferna i Helsingforsavtalet (3). Nu är den gruppens verksamhet tillintetgjord genom fängslanden och deportationer. Möjligheterna att kontrollera ett avtal med strategisk betydelse torde vara ännu svårare än att bevaka efterlevnaden av humanitära bestämmelser.

De som trots dessa nedslående bestämmelser vill bygga broar av vänskap och samförstånd mellan folken inser nog att frigivandet av nämnda Helsingforsgrupp vore en förtroendeskapande åtgärd av största betydelse. Alla vänner av fred och humanitet borde därför först och främst kräva att Helsingforsgruppens medlemmar frigives och får möjlighet att återuppta sin verksamhet.

Swante Hjertstrand

- (1) Dokumentation finns sammanställd i tidskriften Fritt Militärt Forum nr 3 1982.
- (2) Utrikesminister Molotov 31 oktober 1939: "Vi står för ett skrupulöst och noggrant uppfyllande av pakterna (med de baltiska staterna) på basis av fullständig ömsesidighet och förklarar att allt spridande av nonsens om sovjetisering av de baltiska länderna bara tjänar våra gemensamma fienders och alla antisovjetiska provokatörers intressen."
- (3) Gruppen bestod ursprungligen av elva personer, bland dem den nu 34-årige matematikern Anatolij Sjaranskij, dömd till 13 års fängelse för sitt humanitära intresse.

för den som vill angripa monolet blir att med *konkreta exempel* visa att bestämmelserna i praktiken inte garanterar den frihet de skenbart uttrycker, på samma sätt som t ex Sovjetunionens ståtliga frihetskatalog i praktiken inte är värd de papper som stadgandena är tryckta på.

Den ideala klaganden vore någon religiös eller politisk organisation som *verkligt försökt* att få framföra program eller åsikter. En förutsättning är att organisationen har tillräckliga ekonomiska resurser för att fullfölja de kostsamma domstolsförfarandena, samt att den har tillgång till juridiskt skolad assistans. En förutsättning för att Europakommissionen ska upptaga anmälan är att samtliga inhemska rättsmedel först uttömts. Den klagande måste alltså först

vända sig till svenska rättsliga instanser och myndigheter för att få rättelse. Först när detta visat sig ogörligt kan han hänvända sig till kommissionen. Viktigt är därvid att den omnämnda sexmånadersfristen beaktas. Denna frist räknas, enligt artikel 26 i konventionen, från den dag då det slutliga beslutet (från domstol eller myndighet) meddelats.

Ett viktigt påpekande, som kanske kan ge anledning till en viss optimism, är att en viktig fråga om hur *monolet utövas* aldrig varit föremål för diskussion. Kan den klagande prestera ett så väl förberett mål att det kan tas upp till prövning i sak, talar mycket för att målet också bör kunna föras vidare till Europadomstolen. Kan det därvid tillfredsställande visas att det fria meningsutbytet hindrats bör situationen kunna komma i ett annorlunda läge. Konsekvensen kan mycket väl bli att nya riktlinjer måste ges för hur monopolföretaget på ett bättre sätt ska främja informationsfriheten, eller att själva systemet med monopol sätts i fråga.

Reklamförbudet

På en punkt kan dock även själva regel-innehållet i radiolagen anses begränsa åsikts- och kommunikationsfriheten. Det gäller förbudet mot kommersiell reklam, i den 6:e paragrafen. Omöjligheten att ens mot betalning få ett program av egen produktion sändt i radio eller TV är ett konkret exempel på den *faktiska* begränsningen av informationsfriheten. I tryckta skrifter är ju åsiktsannonsering mycket vanlig, i synnerhet i valtider, och betraktas som ett självskrivet inslag i opinionsfriheten. Mot bakgrunden av detta ter sig förbudet mot annonsering i etermedia högst diskutabelt.

Förutom redan nämnda artiklar kan även hänvisas till konventionens 17:e artikel: "Intet i denna konvention må tolkas såsom medförande rätt för någon stat, grupp eller person att ägna sig åt verksamhet eller utföra handling, som syftar till att tillintetgöra någon av de fri- eller rättigheter, som angivits i konventionen, eller till att inskränka dem i större utsträckning än som däri medgivits."

Enligt min mening är det fler (röda) företeelser än bibehållandet av radiomonoplet som faller in under denna artikel...

Anders Fjällström

Tillrättaliggande

I artikeln "Sovjet övar invasion av Sverige!" i Contra nr 5 1982 ingick några rader om den sovjetiska klubben *Privet* i Stockholm. Där stod "Medlemmarna i denna klubb är bland andra kriminella". För undvikande alla missförstånd vill vi understryka att det är *vissa* medlemmar, inte all, som är kriminella. Vi utgår dock från att Contras läsare, den oklara formuleringen till trots, förstod att det var detta som avsågs.

(Forts från föregående sida)

även att föreningen huvudsakligen sysslar med annan verksamhet än att sända närradio. Det är tveksamt om detta kan anses förenligt med den läkbehandling som förutsätts enligt artikel 14. Dessutom kan invändas att bestämmelserna strider mot konventionens 10:e artikel, som visserligen tillåter att yttrandefriheten begränsas, men endast på ett sätt som ter sig nödvändigt i ett demokratiskt samhälle.

Skenbar yttrandefrihet

Enligt radiolagen och radiomonoplets avtal med staten förutsätts en frikostig yttrande- och åsiktsfrihet, bl a realiserad genom rätt till genmäle etc. En viktig uppgift

SVERIGE-NYTT

Contras notisavdelning innehåller sammanfattningar och kommentarer till händelser i världen. De källor som refereras är inte direkt citerade, utan texten är Contras sammanfattning av originalkällan, försävt inte annat markerats med citationstecken.

Kritik mot svensk ubåtsjakt

I svenska media har den internationella kritiken mot den misslyckade ubåtsjakten i Hårsfjärden knappast uppmärksammas. Kritiken har varit hård och föga smickrande för den svenska marinen.

Den allmänna uppfattningen är att det fanns en ubåt i Hårsfjärden, men "den erkänt undermåliga kvaliteten på svensk ubåtsjaktutrustning och den svenska flottans ineffektivitet inger inte förtroende för fortsättningen när man funnit en ubåt" skriver exempelvis *The Economist* i London, en av de främsta internationella nyhetstidskrifterna.

I NATO-kretsar förklarar man de sovjetiska ubåtarnas intresse för svenska vatten på följande sätt. Sovjet har ett mycket stort antal äldre tekniskt fullt funktionsdugliga dieseldrivna ubåtar. Dessa ubåtar är emellertid helt obrukbara i Atlanten där modern brittisk och amerikansk utrustning omgäende kan spåra båtarna. I Atlanten duger bara de senaste atomdrivna ubåtarna, som har en chans även mot den moderna tekniken. Istället för att skrota ubåtarna används de för utbildning av yngre officerare. Ubåtarna får i uppdrag att gå in i svenska (och ibland norska) vatten. Det finns tillräckligt med motstånd för att det skall vara en svår uppgift, men inte tillräckligt för att vara riskabelt. Ubåten i Hårsfjärden råkade dock i en sämre position än vad som var avsikten. Men det för Sovjet lyckliga slutet leder väl till en snabb befordran av en ung ubåtskapten. Varför sker inte motsvarande degraderingar i Sverige?

Till den svenska marinens försvar skall dock läggas att det är betydligt svårare att spåra en ubåt som kan gömma sig på en ojämn botten än vad det är ute på öppna havet i exempelvis Atlanten, där det är omöjligt för ubåtarna att gå ner på botten.

Alla är inte negrer!

Vi skrev i förra numret hur regeringen behandlade sydafrikanska tennisspelare efter apartheidprinciper. Visum vägrades av det enda skälet att de var bosatta i Sydafrika. Men alla sydafrikaner behandlas inte efter förebild av apartheid-regimens godtyckliga diskriminering. Visserligen nekades herrarna Curren, Visser, Sauer och Mitten visum för att de var sydafrikaner och tennisspelare. Den sydafrikanske tennisspelaren Ray Moore fick dock samtidigt visum. Han är betydligt

sämre som spelare än de fyra nämnda, han har sin karriär bakom sig. Men han är styrelseledamot i de internationella proffstennisspelarnas förbund.

Apartheid bör inte bekämpas med apartheid! Sverige bör föregå med gott exempel och inte visa Sydafrika hur man bär sig åt för att behandla folk illa.

Bokkaféer

Studieförbundet Vuxenskolan (som står folkpartiet och centern nära) har undersökt hur många bokkaféer som finns i landet. Man hittade 143 stycken. Men säger att det sannolikt finns fler.

Det är nästan bara vänsterorganisationer som driver bokkaféer, flest har vpk med 51 stycken. SSU har 25, Socialistiska Partiet (tidigare KAF, Kommunistiska Arbetareförbundet) 13, SKP 10, Miljöförbundet 5, KPML(r) 5 och Kvinnorörelsen 2. Bara sju av de 143 bokkaféerna var "oberoende".

(Svensk Bokhandel)

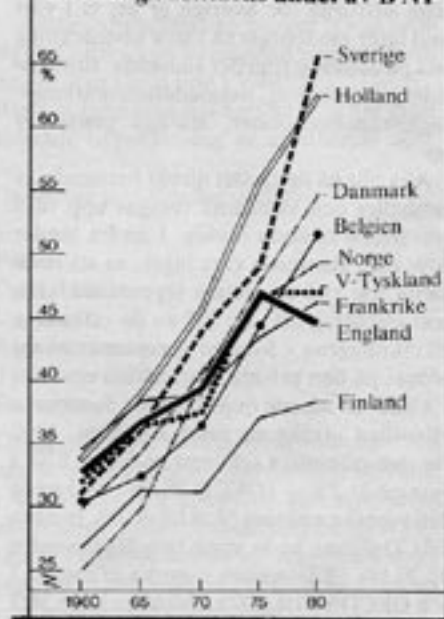
Sverige värst igen

OECD, de utvecklade industriländernas samarbetsorganisation, har presenterat sin årliga sammanställning över den offentliga sektorns storlek i medlemsländerna. Sverige intar — som vanligt — en särklassig ledning.

De offentliga utgifternas andel i procent av bruttonationalprodukten (BNP)

Sverige	65,7
Nederländerna	62,5
Danmark	54,5

Offentliga sektorns andel av BNP

Belgien	51,7
Norge	49,4
Österrike	48,5
Västtyskland	46,9
Frankrike	46,2
Italien	45,6
Storbritannien	44,6
Kanada	40,7
Finland	38,2
Australien	34,1
USA	33,2
Japan	32,7
Spanien	32,4
Schweiz	29,7
Hela OECD	39,3

(inklusive de medlemsländer som inte återfinns i ovanstående tabell)

En stor del av förklaringen till de extremt höga siffrorna för Sverige är att vi i vårt land låter medborgarna i stor utsträckning leva på allmosor från det allmänna: Bostadsbidrag, barnbidrag, livsmedelssubventioner, daghemssubventioner, statliga pensioner osv.

Alla blir på detta sätt direkt beroende av samhället och skatterna tvingas upp till i omvärlden okända nivåer. I andra länder låter man skatterna vara lägre, så att invånarna har råd att betala lägenheten utan bostadsbidrag osv. En del av de offentliga försäkringarna i Sverige (pensioner m m) ordnas på den privata marknaden osv.

Under de senaste tjugio åren har de svenska offentliga utgifterna rasat i höjden. 1960 var den offentliga sektorns andel av BNP i Sverige 31,1% — i OECD 28,5%. 1965 hade den svenska andelen ökat till 36,0%, medan OECD-siffran hade stigit betydligt mindre till 30,1%. 1970 var den svenska siffran 43,7 och OECD:s 32,6, 1975 49,0 respektive 38,2 och 1980 som nämnts 65,7 respektive 39,3%. För 1981 har den svenska siffran uppskattats till över två tredjedelar!

Förbjuden frukt

Sedan några år tillbaka är reklam för öl (utom lättöl), vin och sprit förbjuden. Det finns dock vissa kryphål i lagstiftningen, som vi gärna vill tipsa intresserade Contraläsare om. För det första är alkoholreklam tillåten i facktidningar som riktar sig till restaurangbranschen. Det gäller främst tidningarna *Restauratören* (Kungsgatan 62, Stockholm) och *Apéritif* (Åsögatan 155, Stockholm). Bägge dessa tidskrifter innehåller annonser om nyheter på dryckesmarknaden. Även icke branschfolk får läsa tidningarna (än är det i alla fall inte förbjudet). En service som riktar sig direkt till allmänheten drivs av Vina AB, Linnégatan 3, 114 47 Stockholm. Tel 08-24 98 75. Vina sänder med oregelbundna intervaller ut information om alkoholhaltiga drycker, recept på drinkar och maträtter. Vina sänder ut informationen kostnadsfritt till den som anmäler sig.

Vad sa Lennart Bodström?

Utrikesminister Lennart Bodströms tal i FN den 15 oktober väckte våldsamma amerikanska protester. Senare har Bodström försökt bucka och han har sagt att talet inte alls var USA-fientligt. Vi återger här några utdrag ur talet, i Utrikesdepartementets officiella version (men i vår egen översättning):

"Genom att invadera Libanon, har Israel visat sitt ointresse för FN-stadgans principer och internationell rätt. Det är en tragedi att den stat vid vars bildande FN spelade en så avgörande roll nu handlar på ett sätt som motverkar organisationens styrka. Den internationella opinionen har därför med rätta fördömt Israels angrepp och krävt ett omedelbart och förbehållslöst tillbakadragande av trupperna".

De syriska trupperna i Libanon omnämns dock inte med ett ord!

"I Centralamerika har århundradens förtryck skapat en revolutionär situation. Det är absurt att hävda att arbetarna, bönderna, studenterna och medelklassen har revolterat i Nicaragua, El Salvador och Guatemala på grund av att någon främmande makt bett dem att göra det. Å andra sidan är det uppenbart att en främmande makt, USA, spelar en betydelsefull roll när det gäller att hålla vacklande diktaturer under armarna.

"Väldet i Centralamerika framdrivs av dem som motsätter sig folkets krav på ett uthärdligt liv. Fred i regionen förutsätter också respekt för det nationella oberoendet hos alla stater."

Formuleringarna måste naturligtvis läsas med åtanke om det diplomatiska språkets krav på försiktighet om omsorgsfullhet i formuleringarna.

Socialstyrelsen anmäld till åtal

Ett hovrättsråd vid Svea hovrätt, Brita Sundberg-Weitman, har i en skrivelse till Justitiekanslern begärt att JK skall pröva om fem namngivna tjänstemän vid socialstyrelsen, inklusive generaldirektören, skall åtalas.

Bakgrunden är en anmälan till radionämnden som socialstyrelsen gjorde den 23 juli 1982. I denna anmälan kritiserade socialstyrelsen tre kritiska program om fosterbarnsvård. Socialstyrelsen menar att programmen, som innehöll "angrepp på de sociala myndigheterna" inte borde ha fått sändas oemotsagda. Socialstyrelsen själv vägrade dock att ställa upp i samband med de aktuella programmen!

I programmen förekom intervjuer med flera jurister som handhaft fosterbarns-ärenden, jurister som väl kan sin sak och presenterade en förödande kritik mot de sociala myndigheterna.

Sundberg-Weitman menar att socialstyrelsens anmälan har ett otillbörligt syfte och till sin utformning är ett angrepp på den grundlagsskyddade yttrandefriheten. Till saken hör att socialstyrelsen spred sin anmälan till pressen, samtliga socialnämnder, länsstyrelser, länsrätter, kammarrätter, allmänna advokatbyråer m fl.

Vägrar ta jobb på Kockums

Hundratals arbetare, däribland högt kvalificerade svetsare, blir inom kort arbetslösa på Öresundsväret i Landskrona. I Malmö, fyra mil söder om Landskrona, skriker Kockums varv efter svetsare. Varvet ordnar med busstransport direkt från Landskrona centrum till Kockums. Men ändå vill ingen ta jobben! Metallarbetaren berättar att bara 133 varvsarbetare hoppat på Kockums erbjudande — 300 till skulle behövas! Kockums

tvingas nu snabbt bilda svetsare för att klara inneliggande order. Och den verkstadsskola som varit nedlagd sedan 1980 har öppnats igen. Den har redan 140 elever.

Om devalveringen

"Exportindustrin skulle blomstra, åtminstone i vinstrapporteringen. Men inom handel och servicenäring och inom typisk hemmamarknadsindustri skulle konkurserna komma tätt och arbetslösheten breda ut sig. Vi skulle få uppleva vad som egentligen menas med strukturomvandling. En lyckad devalvering förutsätter att människorna accepterar en snabb sänkning av sin levnadsstandard, företagsnedläggningar, ökad arbetslöshet och en hårdhänt omflyttning av arbetskraft och produktion. Om historien har ytterligt få lyckade devalveringar att visa upp beror det på att regeringar och politiska partier inte orkat genomföra den här brutala processen."

Citatet är hämtat från Dagens Industri den 16 september 1977. Författaren nuvarande finansministern Kjell-Olof Feldt.

Utsugning

Vi skall få en särskild "utdelningsskatt" på aktieutdelningar. En statlig utredning, SOU 1981:95, presenterade 1981 en jämförelse mellan olika länders beskattning av utdelningar. Av en vinst före skatt på 100 kronor återstår efter skatt i företaget och hos den som tar emot utdelningen ett visst belopp. Detta belopp var enligt utredningen:

Västtyskland	44:-
Frankrike	43:90
Storbritannien	25:-
Nederländerna	14:60
Sverige	6:75

Siffrorna ävsåg läget innan införandet av utdelningsskatten!

Sverige stängt för polacker!

De få polacker som lyckas få utresestillstånd stoppas om de vill resa till Sverige. De nekas visum. Polacker som önskat besöka släktingar i Sverige har vägrats inresevisum, trots att de fått polskt utresevisum. Svenska invandrarverket anser att polacker i arbetsför ålder är en "riskgrupp" — de kan hoppa av om de kommer till Sverige — och därför får de aldrig inresevisum. Restriktionerna tillämpas strikt — inte ens syskon får träffa varandra i Sverige.

I en del fall har visum beviljats — i samband med anföranters död, sjukdom eller liknande. Polackerna har då tvingats på särskilda förbindelser om att de verkligen skall lämna Sverige.

UTLANDS-NYTT

Fred! Fred! Fred!

Den i Tjeckoslovakien födde och i Denver, Colorado, verksamme professorn Libor Brom höll för en tid sedan en föreläsning vid Center for Constructive Alternatives. Han berättade om sina "tre liv": Under tysk socialism (nazism), under sovjetisk socialism och i USA. Om den första perioden berättar han:

"Under den första perioden i mitt liv genomfördes enorma demonstrationer i Europa. Folkmassor ropade "Fred! Fred! Fred!". Nazisterna själva krävde "fred", samtidigt som de lade under sig Europa bit för bit. Demokratierna gav efter på den ena punkten efter den andra, tills de kapitulerade helt. De deltog i fredskonferensen i München för att nå "fred i vår tid". München lättade, för en tid, många oroliga sinnen, och även om ett folk (mitt folk, det tjeckiska) hade offrats, så menade många att man nått någon form av fred. Churchill protesterade: "Om man inte kämpar för vad som är rätt när man lätt kan uppnå det utan blodspillan, om man inte kämpar när segern är lättköpt och inte kostbar, då kommer den tid när man måste kämpa med allt emot sig och med bara en svag chans att överleva... Man kanske t o m måste kämpa när det inte finns något hopp om seger, eftersom det är bättre att förgås än att leva som slavar."

5 år för kassetinspelning

Emrus Safievski dömdes i mitten av februari 1982 till fem års fängelse av tingsrätten i den jugoslaviska staden Skopje. Brottsrubricering: "Fientlig propaganda". Brottet: Safievski hade på band spelat in utsändningar på serbokroatiska från Radio Tirana i Albanien, och sedan sålt kassetinspelningarna.

(*Danzat, Köpenhamn*)

Från Estland

Från Estland, vars stränder ligger ett trettio mil från Stockholm (som till Jönköping, Karlstad eller Hudiksvall) rapporteras följande:

Högsta domstolen i Tallinn dömde den 14 april 1982 Endel Rose till 1 års läger. Rose hade tryckt och distribuerat flygblad som uppmanade till en "halvtimmes stillhet" mellan 10.00 och 10.30 den 1 december 1981. Rose befinner sig f n i ett arbetsläger i själva Tallinn.

I samband med strejkuppsmaningen greps sammanlagt 150 personer i Tallinn.

I maj 1981 dömde en folkdomstol i Haapsalu (på Estlands västkust, en gång centrum för den svenskspråkiga minoriteten i Estland) nio personer för att de slitit ned den sovjetiska flaggan vid en antisovjetisk demonstration i oktober 1980. Straffen varierade mellan ett och 2 1/2 års arbetsläger.

(*Danzat, Köpenhamn*)

Bokbörser

Senaste noteringar på *Tanzat* (i utlandet utgivna ryskspråkiga böcker):

Solzjenitsyn: Gulag-arkipelagen 100 rubel per band.

Tidskriften Kontinent 50 rubel/styck

Tidskriften Grani 30 rubel/styck

Nabokov: Lolita 150 rubel

Lyrisk av Achmatova, Pasternak och Gumiljov står i mellan 50 och 100 rubel.

En normal arbetare tjänar 120 rubel i månaden. Officiellt brukar värdet på en rubel anges till mellan 8 och 9 kronor.

(*Danzat, Köpenhamn*)

Kemisk krigföring?

Den 19 april 1982 sprejade två okända personer en dörr till en lägenhet i Kiev med en sprejflaska. I lägenheten bodde 8 personer, däribland politiska dissidenter. Alla åtta drabbades av huvudvärk och kväljningar. När männen upptäcktes av personer som bodde i huset hävdade de att de kom från fastighetsförvaltningen, men de fick också brått att försvinna. Polis tillkallades, men den ville inte ta sig an saken.

(*Danzat, Köpenhamn*)

Familjen Kim i Korea

Det är i och för sig inte märkligt att många ledande personer i Nordkorea heter Kim. Nästan halva landets befolkning heter Kim eller Lee.

Men i Nordkorea är det i stor utsträckning nära släktingar till partichefen Kim Il-sung som innehar ledande poster.

Kim Chong-Il, Kim Il-sungs son, är faderens ställföreträdare och närmaste man. Han förekommer alltmer i personkulten kring fadern, som en med denne nästan jämställd idol.

Landets vicepresident Kang Yang-uk är farbror till partiledaren. Vice premiärministern Kim Yong-yu är yngre bror, utrikesministern Ho Dam är gift med en kusin, säkerhetsjänsens chef Kim Pyong-ha är gift med en brorsdotter, chefen för krigsmaktens politiska byrå (en i Nordkorea mycket viktig post) Yi Yong-nu är far till en sonhustru, vice försvarsministern general Chang Chong-wan är far till en svärson, viceordföranden i fackföreningsrörelsen Kim Chung-suk är kusin och rektor för Kim Il-sung-universitetet Hwang Chang-Yap är brorson. Presidentens hustru Kim Song-ae är ordförande i Koreanska Kvinnoförbundet (en i Nordkorea mycket betydelsefull organisation, den organiserar i praktiken all politisk verksamhet hos kvinnor).

(*Nemzetör, München*)

Östblockets skulder

Allt fler västerländska banker börjar oroa sig för Östblockets förmåga att betala tillbaka de lån som tagits upp i Väst:

Bank of International Settlements har gjort följande uppskattning av utestående skulder:

(Siffrorna är miljarder dollar)

Sovjet	14
Polen	14
Östtyskland	10
Ungern	7
Rumänien	5
Tjeckoslovakien	3
Bulgarien	2

Dessa siffror blir tillräckligt upplysande bara om de ses i relation till landets exportintäkter i hårdvaluta. På grund av den sovjetiska ekonomins storlek är skuldbelastningen inte så svår. Nedanstående siffror anger hur många procent skulden utgör i relation till 1981 års exportintäkter i hårdvaluta:

Polen	257
Östtyskland	177
Ungern	176
Tjeckoslovakien	66
Bulgarien	66
Rumänien	58
Sovjet	41

För Polen motsvarar alltså skulderna mer än 2 1/2 års totala exportintäkter! Om man valde att betala tillbaka hela skulden under denna period (och struntade i räntan) skulle inte en zloty bli över till import av varor till Polen.

Hungerstrejk till döds

Vadis Vinkelis, 70 år, avled i fängelse i Riga efter en hungerstrejk.

Janis Vitolins, en annan lett, avled i straffarbetsläger OTs 78/7 utanför Riga. Vitolins hade i början av 1981 försökt ta sig in på amerikanska ambassaden i Moskva. (Ambassaden bevakas av KGB för att ingen utan av sovjetmyndigheterna godkänt ärende skall kunna ta sig in).

(*Nemzetör, München*)

Inte bara i Hårsfjärden

Även på motsatta sidan av jordklotet dyker det upp sovjetiska ubåtar. Den pensionerade kommandörkaptenen M C Ottondean berättar i tidningen *The Australian* för den 28 augusti 1982 hur han fick syn på en sovjetisk ubåt av K-typ i närheten av Lion Island, bara någon halvmil från Sydneys centrum. Ottondean var ute och promenerade med sin hund i gryningen då han fick syn på ett föremål som han med hjälp av sin kikare kunde identifiera som tornet på en sovjetisk ubåt.

Efter Brezjnev

Redan i förra numret av Contra kunde vi referera sommarens telefonfejld i Sovjet, vars utgång vi menade innebar att Jurij Andropov låg bra till inför kampen om makten efter Brezjnev.

I efterhand kan man sluta sig till att maktkampen faktiskt avgjordes i samband med telefonfejden. De "liberala", med bl a utrikesministern Andrej Gromyko, var anhängare av fortsatta automatiska telefonförbindelser med utlandet, men Andropov och hans efterträdare som KGB-chef Vitalij Fedortjuk drev linjen med en kraftig nedskärning av telefonförbindelserna för att skära av dissidenternas möjlighet till kontakt med västvärlden. I juli stod den hårda linjen som segrare, och därmed hade också den betydligt mer betydelsefulla frågan om i vilken riktning Sovjet skall styra efter Brezjnev avgjorts.

En sluten diktatur är ett mycket speciellt samhälle. Och maktskiftet sker på speciella villkor. I samband med maktskiftet är de nya maktinnehavarna osäkra över hur fast de kontrollerar samhället, och kan därför förväntas dra åt tyglarna hårt. Först på lite längre sikt kan man se om maktskiftet kommer att innebära någon verklig förändring och i vilken riktning. Med tanke på att Andropov redan vid sitt tillträde är 68 år, och dessutom uppges ha vacklande hälsa, lär vi dock få se ett nytt maktskifte inom en inte alltför avlägsen tid.

Spanska valet

Efter att ha tillbringat de sista dagarna av den spanska valkampanjen i Andalusien vänder jag hem till Sverige i förvisningen om att en svensk valkampanj är innehållsmässigt mycket högtstående. Det har jag aldrig tyckt förr.

Spanska valaffischer tycks bara ha ett enda argument: Bilder på partiledaren. Från affischtavlorna blickar partiledarna ner på sin väljare. Vad de har att säga är helt innehållslöst. Socialisterna, som tog hem valet, hade som genomgående slogan: "Por el cambio" — "Som omväxling". En del valaffischer hade inte ens denna magra text, utan enbart en bild på partiledaren Felipe Gonzalez Marquez.

Centern hade två partier. Dels CDS med förre premiärministern Adolfo Suarez. Hans enda budskap var "Trygga framstegen". Även det andra centerpartiet använde sig av en bild på partiledaren, Landelino Lavilla, med budskapet "Känn ansvar rösta på UCD".

Högerns affischer var inte ett steg bättre. Partiledaren Fraga Iribarne och texten "Alla vinner med Fraga".

Valprogram i TV gick i samma stil. Popmusik, banala slogans och lyckliga människor. Knappt en antydning om politiskt innehåll.

Märkligast var dock bilkaravanerna.

Tutande och med en högtalare som spelar popmusik på taket far konvojer på ett halvduzin bilar genom staden. I bilarna glada ungdomar som slänger ut flygblad genom fönstren. Flygblad som inte en människa bryr sig om att ta upp, och som bara läggs till de drivor som renhållningsarbetarna får ta hand om dagen därpå.

Jag är inte övertygad om att Spanien ännu har lärt sig att leva med sin demokrati på ett rationellt sätt.

Anatolij Ilin

Namnet är säkert obekant. Men mannen är en mycket speciell fånge i Sovjet. Han hålls i fullständig isolering, men behandlas enligt uppgift väl.

Anatolij Ilin var officer i sovjetiska arméns ingenjörstrupper när han den 22 januari 1969 försökte mörda partiledaren Leonid Brezjnev och premiärministern Alexej Kosygin. Säkerhetsvakterna hade släppt in Ilin i Kreml, eftersom han hade uniform. Ilin avlossade flera skott mot Brezjnev och Kosygin under en mottagning.

Ilin förklarades sinnessjuk och placerades på ett psykiatriskt specialistsjukhus i Kazan. "Behandlingen" bestod av droger och placering i isoleringscell, "lådan". Ilin situation har emellertid förbättrats under senare år. Han är inte längre placerad i en låda, även om han hålls isolerad. Och han får i motsats till andra fångar både ha radio och läsa tidskrifter. Han får motion i en speciell rastgård, som ingen annan använder, han får inte skriva brev och han får inte motta brev. Vakterna står utanför fängelsets (sjukhusets) ordinarie befälsordning.

(Nemzetör, München)

Nytt Nobelpris

För tredje gången har Nobelpriset i ekonomi gått till en f d ordförande i den exklusiva sammanslutningen för marknadsekonomi Mont Pelerin Society. Tidigare har Milton Friedman och Friedrich von Hayek belönats. Årets pristagare, George Stigler, har också varit ordförande i MPS.

Minister hoppade av

Kubas vice industriminister Luis Negrete har hoppat av och begärt politisk asyl i Spanien. Negretes syster är sedan tidigare bosatt i USA, och han planerar att bege sig dit så småningom.

KGB bakom Ali Agca

Det amerikanska TV-bolaget NBC har ägnat nio månaders arbete åt ett program som kommer till slutsatsen att det var sovjetiska KGB som låg bakom Ali Agca, mannen som försökte mörda påven. Agca framställdes ursprungligen som turkisk högerextremist. Men denna fasad har successivt kunnat skalas av. Peningstransaktioner, vapen och dokument pekar alla på att Agca styrts från Bulgarien, ett land som tidigare gjort sig känt för skrupelfria mord på politiska motståndare i Väst.

Agca har haft stora penningssummor att röra sig med, och har utan problem kunnat föra vapen och dokument ut och in ur olika östländer, framförallt Bulgarien.

Agca bodde exempelvis på ett av Sofias flottaste hotell i sju veckor innan attentatet mot påven.

JAG LOVAR ATT
RESPEKTERA
FOLKOPINIONEN
PÅ SAMMA SÄTT
SOM JAG
RESPEKTERADE
TCO-OPINIONEN
I FONDFRÅGAN
!

Nicaragua:

Revolutionshjälten vänder regimen ryggen!

I Nicaragua härskar en av Kuba och svensk u-hjälp uppbackad marxistisk diktatur. En av revolutionsledarna tar nu besviket bladet från munnen.

"Till Er tjänst" svarar Eden Pastora på telefon. Mannen som blivit bekant i hela Latinamerika under namnet "Commandante Zero". Vi kommer snabbt överens om ett sammanträffande. Pastora behöver publicitet. För sedan ett år står han inte längre i de nicaraguanska makthavarnas tjänst. För några månader sedan förklarade han t o m i San José i Costa Rica att han var bestämd motståndare till regimen. Vid sammanträffandet i Bonn upprepar han: "De nio kommandanterna har förrätt revolutionen och sandinismens principer. Min målsättning är att ändra deras inställning, korrigerar kursen med alla politiska medel jag har tillgång till, och om det blir nödvändigt med våld."

Pastora är något av en folkdomstol i Nicaragua. 1978 blev han känd i hela världen genom att ockupera parlamentet i Managua. Hans revolutionära kamrater belönade hans mod och hängivenhet illa. Han fick bara andra klassens poster. Idag erkänner han: "Vad skulle jag göra? Medge att man missbrukat mitt namn, det skulle ha varit politiskt självmord. Så det fanns inget annat att göra än att vänta tills trycket från folket blivit tillräckligt stort för att kräva ett alternativ till den nuvarande regimen. För det har blivit uppenbart att denna regim endast får sitt stöd utifrån. Den har inget med sandinismens principer att göra."

Fria val och mänskliga rättigheter

Pastora utvecklar dessa principer: "Fria val, ideologisk pluralism, blandad plan- och marknadsekonomi, pressfrihet, utrikespolitisk alliansfrihet, absolut respekt för de mänskliga rättigheterna." Av detta finns inget kvar i Nicaragua. Istället härskar där ett enhetsparti. Den som kritiserar regeringen berövas sin egendom eller grips. Pressen är försedd med munkavle. Av de 39 radiostationerna har 34 förstärkats, de andra fem är underkastade hård censur. Också tidningar och TV rikriktas.

"Det är återigen som under Somoza. En fascistisk diktatur. Den här gången från vänster."

Eden Pastora, Nicaraguas revolutionshjälte "Commandante Zero" har vänt sina gamla vapenbröder ryggen. "Det var inte för att inträtta en marxistisk diktatur som guerillasoldaterna störtade Somoza-regimen", säger han.

"Man har bestämt sig för ett totalitärt marxistiskt system och frivilligt sökt en bindning till Sovjet. Det är förräderi mot sandinismen." Det är ofattbart för honom att länder som Frankrike kan finansiera denna utveckling. Pastoras förklaring heter: Regis Debray.*

Pastora får bara begränsad förståelse för sina politiska idéer i Socialistinternationalen. I Bonn träffade han ordföranden för Internationalen, Willy Brandt. Denne lovade honom att Nicaragua skulle tas upp i Internationalens utskott.

Mot diktatur och folk mord

Pastora hade sällskap av flera sandinister. Bland dem också en medlem av Miskito-stammen, som bekräftade uppgifterna om folk mord begått av regimen i Managua.

Managua vill krossa det inhemska motståndet mot den främmande ideologin och dessutom utnyttja området som militärt uppmarschområde mot grannlandet Honduras.

Pastora dementerar påståendet att han nyligen skall ha bildat en exilregering i Lissabon. Han har varken gjort det eller haft för avsikt att göra det. Med sådana falska informationer försöker regimen misskreditera honom. I Latinamerika beger sig avdankade politiker alltid i exil, för det mesta till Florida. "Men vi är inga politiska pensionärer från Miami" säger den knappt fyrtioårige Pastora. Med en ojämn handrörelse antyder han lätt teatraliskt men bestämt vägen framåt: "Vi skall återvända till Nicaragua, för att ta upp den politiska kampen där."

"Vi känner kriget och vill därför undvika det — så länge det går. Vi föredrar den politiska kampen." Många tusen tidigare guerillasoldater har dock redan anslutit sig till honom och är redo att stå upp mot den marxistiska diktaturen — "det var inte för den de störtade Somoza".

Under tiden har Pastora återvänt till Nicaragua — underjordiskt.

(Copyright: Deutschland Magazin)

* Regis Debray är utrikespolitisk rådgivare till president Mitterand. Han tillhörde under slutet av 1960-talet de radikala revolutionära grupperna, och begav sig bl a till Bolivia för att ta upp Che Guevaras fullna mantel. Han greps och dömdes till livstids fängelse, men släpptes i samband med en militärkupp i Bolivia.

Miskito-indianerna

I Nicaragua är det bl a Miskito-indianerna, som bor i norra delarna av landet, vid gränsen mot Honduras, som fått känna av den socialistiska sandinistregimens förtryck. Ungefär 40.000 människor bodde tidigare i området kring Coco-floden, i byar som sandinisterna sett som säkerhetsrisker. Samtliga är bortjagade från sina hem. Ungefär 10.000 har hamnat i nicaraguanska läger långt från gränsen mot Honduras, dit de tvingats med våld. Hemmen, kreaturen, fiskebåtarna — allt har förstörts av sandinisterna. 20.000 människor har flytt över gränsen till Honduras, och lever nu i läger där. 10.000 beräknas ha anslutit sig till befrielse rörelsen, den guerilla som söker störta sandinistdiktaturen.

Varje Miskito-indian betraktas som en tänkbar fiende av sandinisterna. Fullständig brevcensur tillämpas exempelvis i de läger som upprättats av sandinisterna.

Kineserna

John Frazer kom till Kina 1977 som korrespondent för den äldsta och mest ansedda utländska nyhetsbyrån i Kina, The Toronto Globe and Mail. Hans företrädare på posten hade utvisats p g r a att myndigheterna var missnöjda med hans rapportering. Trots att Frazer, liksom andra utlänningar, tvingas leva isolerat från kineserna, lyckades han tränga genom massorna och finna riktiga, äkta människor, utan bistånd av myndigheter och utan störningar av kulturella och historiska olikheter. Ändå valde Frazer att lämna Kina 1979, trots erbjudande att stanna längre.

Det klassiska skämtet i Kina efter "De fyras gäng" fall är följande: kinesen håller upp sin hand med fem fingrar utspärrade, och säger: "De fyras gäng är roten till allt ont i Kina". Det femte fingret, symboliserande Mao, nämner man inte. Det är väldigt praktiskt för kineserna att kunna skylla precis allt på "De fyras gäng".

Kina är landet där stadsbon gärna får besöka landsbygden — det är ingen risk att han vill bli kvar där, för livet på landet innebär hårt arbete och mycket lägre levnadsstandard än städerna kan erbjuda — men där landsortsbon ej tilläts besöka staden. Risken är ju att han stannar kvar! En miljard människor lever i detta land, och folkmängden ökar lika mycket på ett år som hela Kanadas folkmängd. Ofta tvingas tre personer dela på en persons jobb, och föräldrar tvingas säga upp sig till förmån för sina barn. Det händer att människor som skaffat fler än två barn bestraffas för detta. Äktenskap före 25 år är förbjudet.

Frazer besöker Tibet och är besviken över hur den socialistiska kolonisationen fungerar. Tibet var en gång ett fridfullt och lyckligt land, och lamaismen, den tibetanska formen av buddhism, var för tibetanerna ett sätt att leva. Kineserna utplånade denna och stängde eller förstörde alla utom tio av de nästan 1.600 klostren i landet. Många människor i Tibet längtar efter Dalai Lamas återkomst. I huvudstaden Lhasa fanns innan kineserna kom till staden 60.000 tibetanska invånare, numera finns endast 10.000, medan den dit inflyttade kinesiska befolkningen uppgår till 70.000 människor — och då är inte soldaterna medräknade. Tibetarna lever på mycket lägre standard än de inflyttade kineserna och under de 30 år som Kina kontrollerat Tibet har någon standardförbättring inte nåtts.

Utlänningar i Peking lever i ett ghetto, helt skilda från den kinesiska befolkningen.

Frazer beklagar att ingen Agatha Christie haft detta ghetto som utgångspunkt för sina deckare. Där existerar ingen som helst ordningsmakt. Kineserna tycks inte fatta att även diplomater och andra utlänningar är kapabla att göra sig skyldiga till stölder och våldshandlingar. Ungdomsligor och bilvandalisering tillhör vanligheterna. Kineserna befattar sig inte med vad som händer där inne. När Frazer skrev en artikel om laglösheten i utlänningsterritoriet, blev han kallad "rasisten i Peking", eftersom afrikaner är inblandade i många av oroligheterna.

Den materiella standarden i dagens Kina är visserligen mycket bättre än under "det stora språnget". Men jämlikhet är något som är helt främmande för kineserna — politruken kör omkring i limousiner med fördragna gardiner, kvinnorna är allt annat än jämställda männen och de etniska minoriteterna, som mongoler och tibetaner, utplånas sakta men säkert.

"Kineserna" är en mycket läsvärd bok. Den ger en intressant inblick i ett land som är okänt för de flesta av oss. Men turistströmmen ökar för varje år och kineserna har lagt sig till med en del utländska vanor, sedan Mao och "De fyras gäng" försvann.

Monica Wiegert

John Frazer: *Kineserna. Porträtt av ett folk. Bonniers. ISBN 91-0-045337-4.*

Myten om de frodliga kineserna är en av propagandan skapad myt. Från yngsta åldrar i dagis tränas kinesiska barn i vapenbruk.

Förrädarna

Den 26 mars 1981 meddelade Storbritanniens premiärminister Margaret Thatcher, att hennes regering ämnade undersöka i vilken omfattning det brittiska underrättelseväsendet och övriga departement var infiltrerade av spioner eller "mullvadar". Detta som reaktion på en samma dag publicerad bok *Their Trade is Treachery* av Chapman Pincher. Boken väckte ett ramaskri bland allmänheten i Storbritannien. Hur var det möjligt att "mullvadar", infiltrerade av KGB, och allsköns vänsterextremister ohämat kunde få verka inom underrättelseväsendet och departementen, särskilt utrikesministeriet?

Pincher, som själv är god vän med Englands underrättelsechefer och stundtals även arbetat för dem, avslöjar i boken spionaffärer som överhuvudtaget aldrig kommit till allmänhetens kännedom. Han namnger även några av de inblandade.

Även i "gamla" spionaffärer, som t ex i fallet Kim Philby, avslöjar Pincher fakta som undanhållits allmänheten, ofta av rädsla för att stöta sig alltför mycket med ryssarna.

1942 hade amiral Canaris, chef för tyska Abwehr, vänt sig till Secret Service, beredd att samarbeta för att påskynda den tyska naziledningens fall. Kim Philby, som innehade en hög ställning inom Secret Service, stoppade detta, troligen p g r a att ryssarna ville att kriget skulle fortsätta. När de väl fått tyskarna på flykten, skulle de kunna göra stora delar av Europa kommunistiskt.

"Operation Climber", som gick ut på att via Kaukasus infiltrera in CIA- och Secret Service-agenter i Sovjetunionen, förräddes av Philby. Minst tjugo av dessa agenter hördes aldrig av igen.

Likaså förräddade Philby en plan att befria Albanien.

Boken innehåller en mängd uppgifter av detta slag, som visar att världen sannerligen kunde ha sett annorlunda ut om Philby bara avslöjats i tid. Det behövs väl knappast påpekas att han fick ett grandios mottagande när han omsider hoppade av till Sovjet.

Chapman Pincher, som för övrigt själv varit utsatt för värvningsförsök av KGB, har inte funnit några bevis för att det skulle finnas några "mullvadar" inom ledningen för det brittiska underrättelseväsendet, men tillägger att inget ännu gjorts från regeringshåll för att undersöka hur det ligger till.

Boken är lättläst och visar med vilken slughet KGB agerar för att försöka störta de västerländska demokratierna.

Hans G Olsson

Chapman Pincher: *Their Trade is Treachery. Bantam Books 1982. 303s. ISBN 0-553-20526-9.*

Det nollställda samhället

Göran Tamm's bok "Det nollställda samhället" är i stort sett ett försvar för marknadsökonomi. Med det "nollställda samhället" menar han att vi behöver nollställa våra begrepp och bryta oss ut ur invanda tankegångar.

Tamm har en ganska utförlig och objektiv framställning av "Public Choice-skolan". Den innebär att man på den offentliga sektorn tillämpar marknadsekonomiska kriterier på effektivitet. De enskilda människornas fria val ska styra. Den mest kände företrädaren för denna teori är väl Henri Lepage, som därmed har velat få fram något som hitintills saknats, nämligen en teoribildning om den offentliga sektorns funktioner.

"Public Choice-skolan" hör samman med nyliberalismen och monetarismen (Milton Friedman m fl). Själv vill Tamm försöka komma fram till en medelväg: en som är varken monetaristisk hästkur eller ett fortsatt centralistiskt monopolsamhälle med människan dirigerad uppifrån. Överbeskyddad och med en bristande konkurrensförmåga gentemot omvärlden.

Orsakerna till den ekonomiska krisen är enligt Tamm kostnadsexplosionen i början av 70-talet, skattesystemet, de 19 sätten att ta ledigt och företagens sociala och andra avgifter för personalen.

Det finns i och för sig mer behov av arbetskraft, men den har genom fackföreningars och politikernas agerande blivit för dyr. Ulf af Trolle anser att 200.000 lönsamma jobb skulle återställa balansen.

Göran Tamm's recept är "negativ lön". Det innebär att man tar avstånd från den "solidariska lönepolitiken" och låter varje arbetare bara tjäna så mycket som han bidrar med till produktionen. Arbetsintensiva industrier kommer då att ge låga löner, men de kommer i stället att kunna anställa desto fler. Alla kan få jobb till någon lön. Så träder samhället mellan och ger kompletterande bidrag så att arbetarnas levnadsstandard blir draglig.

Det blir ändå en samhällsekonomisk vinst, om man får ut fler människor i produktionen som tidigare levt på arbetslöshetsunderstöd. Författaren åskådliggör detta med ett exempel. 100.000 arbetslösa kommer ut i produktionen, BNP ökar med 10 miljarder. Om man ger negativ lön med lika stort belopp, blir det ändå inget 0-resultat. 20 miljarder i arbetslöshetsunderstöd försvinner. Alltså blir det en besparing i statens utgifter med 10 miljarder.

Tamm är mot subventioner, därför att de konserverar invanda lönenivåer i branscher som inte kan sälja sina produkter till de priser som betingus av kostnadsläget. Skydd uppmuntrar till höga kostnader. T ex är Norrbotten subventionerat med 13 miljarder, 50.000 kronor per invånare. Subventionerade varvsarbetare i Göteborg och Landskrona går kvar där i stället för att flytta till Oskarshamn, där det var brist på varvsarbetare.

Författaren har tydligen tagit starka intryck av "Public Choice-skolan". Han vill helst ha pensioner och sjukförsäkringar genom privata bolag. Då kan man själv bestämma vilka förmåner man vill ha och betala för det. Han tror på konkurrens mellan försäkringsbolag och mellan offentliga sjukhus och privata.

Han vill t o m släppa in utländska banker i Sverige för konkurrensens skull. "Varför inte Chase Manhattan Bank i Sverige, när den finns nästan över en hel värld?" Han tycks inte ha tänkt på konsekvenserna för det nationella oberoendet, i varje fall diskuterar han dem inte. Han visar inga betänkligheter.

Tamm är ekonom med internationell erfarenhet och tycks behärska de ekonomiska områdena rätt bra. Men som statsvetare är han sämre. Det visas av att han vill ha det amerikanska systemet med uppdelning mellan en federal makt och delstater infört i Sverige. I en supermakt är troligen denna uppdelning nödvändig. Men i Sverige är det för litet befolkningsunderlag för att man ska kunna ta efter USA, både i fråga om decentralisering och i fråga om konkurrerande pensions- och sjukförsäkringsbolag och sjukhus.

Inte heller behöver det bli färre lagar och större folkligt inflytande. Delstaterna i USA har många förmyndaraktiga och löjliga förbud och påbud. Att så många myndighetspersoner är "folkvalda" leder ofta till korruption och påverkan av ekonomiska intressen.

Knut Wallquist

Göran Tamm: Det nollställda samhället. Förlaget Settern.

INGENJÖRSFIRMAN EVERT DJURBERG AB

Nybodagatan 6 B, SOLNA

Tel. 08/27 67 12, 27 55 66, 27 04 35

TEKNISK KONSULTATION

Allmän maskin- och hydrauliska konstruktioner

Verktymsmaskin- och verktygskonstruktioner

Specialmaskiner – Kuggväxlar – Transportanordningar – Automatisering

Vart vill "freds"vännerna?

"Freds"rörelsen har alltmer kommit i fokus för den politiska debatten. I denna artikel granskas den svenska fredsrörelsens organisationer. Tyvärr måste konstateras att trådar går till Moskva. Contra kommer vid ett senare tillfälle att ta upp fredsaktiviteterna på ett internationellt plan.

På några få år har en ganska stor och framförallt mycket högröstad fredsrörelse växt fram i Sverige. Från att ha varit några ganska kufiska sekter, som ofta försökte kombinera pacifism med frisksport, hälsokost och ovanliga religiösa idéer, har vi idag ett antal politiskt medvetna och taktiskt skickliga debattörer och organisationer.

Samtliga partiledare måste idag uttrycka intresse och respekt för "fredsopinioner", utrikesministern sänder lyckönskningar till fredsmarschen i Sovjet, arbetarrörelsen grundar en ny fredsorganisation — allt detta visar hur snabbt den svenska fredsrörelsen skaffat sig mark och inflytande.

Vilka organisationer ingår då i denna rörelse?

Sveriges Fredsråd

Paraplyorganisationen för den svenska fredsrörelsen är sedan många år Sveriges Fredsråd. I detta ingår följande organisationer av mycket skiftande karaktär:

- Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen (SFSF)
- Svenska Fredskommittén
- Kristna Fredsrörelsen
- Kvåkarna
- Världsfederalisterna
- Svenska Kvinnors Vänsterförbund
- Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet
- Svenska Frisksportförbundet
- SAC-Syndikalisterna
- Förbundet för kristen humanism och samhällssyn
- Utrikespolitiska föreningarnas FN-förbund
- Kvinnokamp för Fred

Det är som synes en blandad samling. Flera av organisationerna är mycket små (exempelvis Kvåkarna) och andra har fredsfrågan som en mindre del av sin allmänna verksamhet (exempelvis SAC och FN-förbundet). Detta har lett till att i realiteten är det 4-5 föreningar, som deltar aktivt i Fredsrådets arbete och naturligtvis dominerar detta.

Alla Fredsrådets medlemsföreningar har vetorätt vid uttalande o dyl. Det får till följd att rådets verksamhet lamsläs i viktiga och kontroversiella frågor. Resolutioner och

uttalanden brukar bli mycket urvattnade och menlösa för att inte stöta sig med någon medlem.

Fredsrådets viktigaste uppgift är därför naturligtvis att fungera som samarbetsorgan och ständigt kontaktlänk mellan de två huvudgrupperna inom fredsrörelsen — pacifisterna och marxisterna.

Pacifisterna

Den äldsta delen av den svenska fredsrörelsen är rent pacifistisk. SFSF grundades redan 1883 och Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet 1919. Liksom Världsfederalisterna och Kvåkarna arbetar man för en allmän nedrustning (gärna med början i Sverige), mellanfolkligt samarbete och förståelse, uppfostran till fred och lösande av internationella tvister genom skiljedom och folkrätten. Värnpliktsvägran stöds och uppmuntras.

Pacifisterna har varit mycket noggranna med att markera sin partipolitiska neutralitet och har respekterats för sin idealism.

Just på grund av detta har de varit angelägna att markera ett avståndstagande från den andra riktningen — de politiskt engagerade marxisterna.

Marxisterna

Efter andra världskriget växte spänningen mellan segrarmakterna. Ett intensivt propagandakrig startade. Sovjet använde sina erfarenheter från mellankrigstiden och startade ett antal internationella frontorganisationer. Fackföreningsmedlemmar, yrkesgrupper, ungdomar, kvinnor och fredskämpar — alla skulle sugas upp i någon frontorganisation och utnyttjas i den sovjetiska propagandan.

På fredsområdet startades i slutet av 40-talet Världsfredsrådet (WPC), som utan tvekan varit en av de effektivaste sovjetiska frontorganisationerna.

WPC möttes av kompakt misstänksamhet från västsidan de första årtiondena. Försöken att öppna högkvarter i väst för att öka trovärdigheten stoppades. Hela WPC:s personal utvisades ur Frankrike och Österrike p g r a subversiv verksamhet. Till slut fann WPC-högkvarteret en fristad i Helsingfors.

Rådets verkställande organ är sekretariatet under generalsekreterarens ledning. WPC:s generalsekreterare är sedan 1966 Romesh Chandra, tillika ledamot av indiska kommunistpartiets centralkommitté (ett av de mest Moskva-trogna partierna).

Chandra gav WPC:s syn på militärkuppen i Polen tydligen: "I händerna på de socialistiska krafterna har för första gången i mänsklighetens historia militär styrka blivit ett instrument för att säkra fred och socialt framåtskridande" (World Marxist Review, januari 1982). Militärkupper i väst bedöms efter en annan måttstock.

Bland de svenska fredsorganisationerna är Svenska fredskommittén (SFK) och Svenska Kvinnors Vänsterförbund (vpks kvinnoförbund) anslutna till WPC. Kvinnokamp för fred tycks dela WPC:s grundvärderingar, men är ännu inte formellt anslutna.

Pacifistisk tveksamhet

De svenska pacifisterna var länge mycket avogt till Svenska Fredskommittén. SFSF-aren Per-Anders Fogelström har i sin bok "Kampen för Fred" berättat om motsättningarna och hur SFK komprometterade fredsarbetet:

— Den nya rörelsens kraftiga agerande gav upphov till att fred och kommunism för många människor blev samma sak

Pacifisterna bekämpade också WPC:s och SFKs sk Stockholmsappell:

— Man förklarade att den svenska fredsrörelsen inte på något sätt är engagerad och att den nya rörelsens syfte var att föra propaganda för den ryska stalinismen.

Svenska Fredskommittén vägrades medlemskap i Sveriges Fredsråd och isolerades alltmåra.

Vietnam-kriget

Det blev paradoxalt nog Vietnam-kriget som förde samman fredsrörelsens olika grupperingar. För SFKs aktivister var det naturligt att solidarisera sig med Nordvietnams sak. Märkligt nog fann många pacifister det naturligt att stödja den kommunistiska sidan i kriget mellan de vietnamesiska staterna. SFSF engagerade sig i Svenska kommittén

för Vietnam tillsammans med just de krafter man tidigare bekämpat. Skiljelinjen mellan kommunister och demokrater tycks för många ha suddats ut under detta samarbete. Det var därför naturligt att SFK beviljades inträde i Sveriges Fredsråd 1977.

Svenska Fredskommittén dominerar

Den aktiva och dominerande kraften inom den svenska freds-rörelsen är idag "treklövren" Svenska Fredskommittén, Svenska Kvinnors Vänsterförbund och Kvinnokamp för Fred.

De pacifistiska organisationerna kämpar med stora problem: låga medlemsantal, hög medelålder bland de aktiva, dålig ekonomi, svårigheter att nå ut med sina budskap.

SFK och dess samarbetspartners utmärks däremot av sin goda ekonomi, professionellt utformade propagandor och sina goda kontakter inom massmedia. Dessutom kan man locka med gratis resor till olika "fredskongresser" i öststaterna. Dessa erbjudanden har lockat bl a Bertil Zachrisson, Mats Hellström, biskop Ingemar Ström och Lars Forsell.

SFKs budskap

Svenska Fredskommittén har, till skillnad från övriga fredsorganisationer, kunnat visa en konsekvent linje under hela sin existens — försvar för Sovjets politik, kritik mot väst.

I en mycket intressant rapport "Fredsrörelsen och vpk" har Ingvar M Karlsson från Moderata Ungdomsförbundet visat, att SFK helt kontrolleras av vpk och apk. En genomgång av alla som suttit i SFKs styrelse sedan 1978 (ett femtiotal personer) visar att nästan samtliga har uppdrag i vpk, apk eller något "vänskapsförbund", typ Förbundet Sverige-Sovjet. De få socialdemokrater och LO-föreningar, som samarbetat med SFK, har nu istället anslutit sig till den nybildade Arbetarrörelsens Fredsforum.

Karlsson pekar också på den helt bedövande ensidigheten i SFKs material. Inga som helst försök till nyanseringar görs, utan Sovjet prisas och försvaras i ur och skur.

Några exempel på Svenska Fredskommitténs ställningstaganden:

"Faran för ett tredje världskrig hotar enbart från USA och dess allierade i NATO" (ur SFK-motion till folkrikdagen för nedrustning).

"Det är logiskt att alla de stora fredsinitiativen har kommit från Warszawa-paktens stater... Medlet att hindra avspänning är en systematisk hets i hela västvärlden mot Sovjetunionen och de andra socialistiska staterna" (SFKs ordförande i Fred och Solidaritet 1/81).

SFK har också försvarat Sovjets invasion i Afghanistan och stoppat uttalanden av Sveriges Fredsråd mot invasionen. Det är kanske onödigt att tillägga att SFK vägrar diskutera militärkuppen i Polen.

SFK och freden

SFKs dominerande inflytande inom freds-rörelsen har oroad många uppriktiga freds-vänner. Alva Myrdal hävdade nyligen offentligt, att SFKs totala sovjetberoende berövade freds-rörelsen dess trovärdighet. Hon uppgav sig också ha bevis för att Sovjet finansierar SFKs verksamhet i Sverige. Liknande uppgifter kommer bl a från Norge, Danmark och Holland, där det avslöjats att sovjetiska diplomater styrt och finansierat vissa "fredsrörelser".

Bör man av detta dra slutsatsen att den svenska freds-rörelsen är kommunistisk?

Nej, naturligtvis inte. Viktiga delar av den kontrolleras av aktiva kommunister, som också lyckas styra mycket av media-bevakningen, men det betyder inte, att särskilt många av dem som engagerar sig för fred är kommunister. Precis som i andra lyckade och vilfungerande frontorganisationer lyckas en numerärt obetydlig grupp manipulera stora mängder välmående idealister.

Det borde vara en viktig uppgift för alla verkliga freds-vänner att avslöja och bekämpa det sovjetiska inflytandet.

Hans C Pettersson

Artikeln har tidigare varit publicerad i tidskriften *Värnplikts-officeren*.

Sovjetisk freds-rörelse

Även i Sovjet finns det en "freds"-rörelse. En officiell freds-rörelse som uppger sig ha 80 miljoner medlemmar, och är ansluten till Världsfreds-rådet. Men det finns också en inofficiell freds-rörelse. Ledare för den är Sergej Batovrin, en 25-årig konstnär från Moskva. Han placerades i somras på en psykiatrisk klinik och utsattes för tvångs-behandling i flera veckor. Batovrin var långhärig och skäggig, och inte med i den officiella Sovjetiska Fredskommittén, som har en Pravda-medarbetare vid namn Jurij Zjukov som ordförande.

Batovrin och tio andra medlemmar i den inofficiella sovjetiska freds-rörelsen inbjöd till en presskonferens den 4 juni 1982. Presskonferensen ägde rum i Batovrins lägenhet.

Den inofficiella gruppens program upp-tar:

- totalt avskaffande av kärnvapen
- begränsning av konventionella vapen
- fritt åsiktsutbyte mellan USA och Sovjet
- bättre information i nedrustningsfrågor

Batovrin greps den 11 juni, tillsammans med en av de övriga medverkande på presskonferensen, matematikern Sergej Rozenoer.

Sveriges Fredsråd har misslyckats med att anta ett uttalande om Afghanistan. I Fredsrådet har nämligen den Moskva-vänliga Svenska Fredskommittén vetorätt. Då blir det inga kritiska ord om Sovjet.

Vägen till det totalitära samhället

Hur växer en totalitär lagstiftning fram i ett demokratiskt samhälle?

I Sverige har under senare år stiftats flera märkliga lagar, lagar med en inriktning och en anda som väl svarar mot vad vi ser i ett totalitärt samhälle. Än så länge är det bara små byggstenar i ett totalitärt byggnadsverk, men läggs de återstående stenarna dit lika obemärkt kan vi snabbare än vi kan ana vara rätt inne i det totalitära samhället.

Contra skall här granska hur några diskutabla lagar kommit till, hur de utnyttjas — och hur de kan utnyttjas.

Bevissäkringslagen

Bevissäkringslagen har de flesta politiskt medvetna hört talas om idag 1982. Men när lagen antogs 1975 uppmärksammades den föga. Under trycket av allt hårdare skatter blev det alltmer lönsamt att försöka hitta vägar att slippa betala skatt. Det säkraste sättet att tjäna stora pengar var inte att göra nya samhällsnyttiga uppfinningar, utan att undvika skatt. Om någon efter år av experiment och försök lyckades med en uppfinning fick han i bästa fall behålla 15% av resultatet. Om summa person lyckades undgå skatt på sin vanliga inkomst slapp han försakelserna och kunde behålla 100% av intäkterna. Det var betydligt intressantare, även om inkomsterna blev betydligt mindre än för uppfinnaren.

Men statens begär efter nya intäkter är omätligt. Statsmakterna beslöt sig för att klämma åt skattefuskarna. Och eftersom skatterna var så höga var det säkrast att utgå från att alla var skattefuskare. Oavsett om det fanns några konkreta misstankar eller ej.

Det är mot den bakgrunden den beryktade Bevissäkringslagen måste ses. Den presenterades som ett redskap i kampen mot skattefuskets av den socialdemokratiska regeringen Palme. Hösten 1975 framlades förslaget i proposition 1975/76:11. Det var under den s k jämlikhetsriksdagens tid, de borgerliga

hade 175 mandat och socialisterna 175. Palme måste alltså vinna stöd för förslaget från oppositionen, om han inte skulle behöva förlita sig på lottens hjälp.

Bevissäkringslagen ger skattemyndigheterna rätt att bryta sig in i bostäder, på kontor, i kassaskåp osv i syfte att lägga beslag på dokument som kan vara av intresse. Det får skattemyndigheterna göra utan att först ta kontakt med den som utsätts för åtgärderna. När det gäller beslag i kontor, i verkstäder och liknande får skattemyndigheterna själva fatta beslut, skall beslag ske i någons privatbostad måste godkännande först inhämtas från länsrätten.

Dessa möjligheter är i och för sig inte anmärkningsvärda, så länge de riktar sig mot personer som det finns skäligen misstankar mot. Men det unika med bevissäkringslagen är att den riktar sig speciellt mot personer där det inte finns några misstankar!

Lagen ger så långtgående rättigheter åt myndigheterna att den sträcker sig längre

än vad som är tillåtet i normala brottmål. För att inte sätta dem som är misstänkta i en bättre situation än de mot vilka inga misstankar finns har bevissäkringslagen en särskild paragraf som säger att den får användas även om misstanke om brott föreligger. En förvisso unik lagparagraf. Men det är alltså inte mot misstänkta för brott som lagen riktar sig i första hand.

Av de 350 riksdagsledamöter som fick lagförslaget i sin hand var det *en enda* som reagerade, moderaten Bertil af Ugglas (han avled 1977). Han krävde i en motion att "såsom allmänt villkor för beslut om säkringsåtgärder uppställs att skäligen anledning till antagande att skatte- eller avgiftsundandragande förekommit". I klartext: Skattemyndigheterna måste ha någon liten misstanke om oegentligheter innan de bryter sig in i någons lägenhet.

Bertil af Ugglas' motion behandlades i skatteutskottet. Där avvisades förslaget med eftertryck. Utskottet skriver att det redan

Vägen in i det totalitära samhället kan vara tydligt utmärkt som porten till detta vietnamesiska arbetsläger. Men risken är stor att vi råkar ut för en mer smygande väg till det totalitära samhället. Tusentals små steg som sammantagna för oss dit, utan att vi noterar när vi överskrider gränsen.

enligt då gällande bestämmelser fanns alla möjligheter att ingripa om det fanns misstankar. "I de situationer då bevissäkringslagen är avsedd att tillämpas, finns ofta inte anledning misstänka brott". Utskottet, inklusive av Uggjas partikamrater, avstyrkte därför enhälligt motionen.

Förslaget antogs av riksdagen den 19 november 1975. Inte en enda riksdagsledamot yttrade sig i frågan. Ingen begärde votering. Inte ens av Uggjas upprepade sina synpunkter i motionen.

Anledningen till detta var säkerligen att frågan om bevissäkringslagen i opinionsbildningen getts ett sådant innehåll att den som var emot bevissäkringslagen var för skattefusk. Som vi har sett en falsk verklighetsbeskrivning. Bevissäkringslagen riktar sig inte alls mot dem som är misstänkta för skattefusk.

Bevissäkringslagen har bland annat använts för att göra en razzia hos en Stockholmsadvokat. Skattemyndigheterna gick igenom delar av klientakter — sekretesskyddat material. Lagen är nämligen så utformad att den som drabbas visserligen kan begära att visst material — om det finns synnerliga skäl — skall undantas från granskning. Det gäller bl a sådant som har att göra med förhållanden där tystnadsplikt råder. Men gör den drabbade sådana invändningar skall han vända sig till länsrätten, och det är först sedan länsrätten godkänt invändningen som skattemyndigheterna hindras att använda just det materialet.

Utsökningsbalken

Under flera år togs inga nya steg i riktning mot ökad makt för fogdarna. Men trycket mot den borgerliga regeringen hårdnade, vilket bl a ledde till införandet av den s k generalklausulen. Den har diskuterats livligt, men i smyg har ett par andra lagändringar skett, som på ett avgörande sätt underminerar medborgarnas rättssäkerhet.

Sedan den 1 januari 1982 gäller en ny utsökningsbalk. Den har tillkommit efter många års utredande. Det är en mycket omfattande lag. I den har det varit möjligt att smyga in några paragrafer som för oss närmare fogdeväldet.

Enligt 2 kap 16 par Utsökningsbalken kan en person som inte samarbetar med kronofogden i vissa frågor häktas. Det gäller i de fall kronofogden kräver en förteckning över en persons tillgångar. För fogden inte det, kan den berörde häktas på högst tre månader, häktningen skall dock omprövas var fjortonde dag. Tiden sammanfaller med den tid — 90 dagar — som man i Sydafrika kan häkta personer utan misstanke. Även Utsökningsbalken är inriktad på personer där det inte finns misstanke om några brott eller oegentligheter. Om sådana misstankar finns kan personen häktas för ännu längre tid. Tremånadersgränsen är uppsatt för dem mot vilka inga misstankar finns.

Frågan om häktning skall prövas av dom-

stol.

Den nya Utsökningsbalken har diskuterats i årtal. Otaliga remissinstanser har yttrat sig. Ingen har dock opponerat sig mot regeln om häktning av oskyldiga. De enda invändningar som riktats mot förslaget kommer från Föreningen Sveriges Kronofogdar. Den föreningen tyckte att det var alldeles onödigt att blanda in domstol i frågan. Kronofogdarna borde själva få besluta om fängsling!

I riksdagen väcktes flera motioner om förslaget till Utsökningsbalk. Men ingen av dessa tog upp frågan om häktning av oskyldiga. Lagutskottet tillstyrkte enhälligt förslaget. I riksdagsdebatten den 21 maj 1981 gjordes två inlägg. De handlade huvudsakligen om vem som kan antas äga föremål som påträffas i samboendes lägenheter. Häktning av oskyldiga nämndes inte. Riksdagen antog Utsökningsbalken utan votering.

Sedan lagen trädde i kraft den 1 januari 1982 har den tillämpats vid minst nio tillfällen. Den drabbade berättade själv i förra numret av *Contra* om ett av fallen. Det var snickaren Per-Olof Nilsson som satt häktad i Malmö i 59 dagar. Ett fall är känt från Lidköping. Och sju (!) från Sollentuna och Täby, två grannkommuner straxt norr om Stockholm. Dessa kommuner har tillsammans ungefär en procent av landets befolkning. Hade kronofogde och domstolar i andra delar av landet haft samma syn på häktningar av oskyldiga hade 700 personer häktats enligt den nya lagen under årets första nio månader!!!

Det visar vilka möjligheter lagen ger om dess användning kommer i oansvariga händer.

Den delen av Utsökningsbalken som vi här har diskuterat motiverades med att det behövdes hårdare tag mot den ekonomiska brottsligheten. Vilken politiker vågar då sätta sig emot förslaget — även om det i praktiken innebär att oskyldiga drabbas?

Försvaret

Ytterligare en lag som motiveras av kampen mot den "ekonomiska brottsligheten" är en lag som gäller från den 1 juli 1982. Den ger en domstol rätt att på förslag av en åklagare underkänna en åtalads försvarsadvokat, för att han är jävig. Jävig blir advokaten om han diskuterat frågan med sin klient tidigare, om han har haft affärer med klienten eller liknande. I förarbetena till lagen sägs att det i de fall lagen tillämpas blir naturligt att åklagaren får ett betydande inflytande på vem som skall utses till försvarare istället.

För vem det vara må är det självklart att man anlitar den advokat som känner till ärendet bäst — och vem kan det vara om inte den som varit engagerad tidigare? Advokatens uppgift är att ta tillvara sin klients intressen, att vara partisk. Vad är bättre än att han då är jävig och själv engagerad i den fråga som behandlas?

Har några oegentligheter skett så skall naturligtvis straff utdömas, men det är åklagarens uppgift att övertyga domstolen

om att oegentligheter begåtts. Och detta trots försvararens invändningar. Den nya lagen innebär en genväg för åklagaren. Klarar han inte av försvararens invändningar, kan han få advokaten avstängd från målet. Och tvinga den åtalade att välja en advokat som är sämre och framförallt inte kan saken från början.

I den långa raden av remissyttranden tillstyrker en rad representanter för åklagarväsende, domstolväsende etc förslaget. Advokatsamfundet avråder, om än i försiktiga ordalag. Men vad advokaterna säger i denna fråga bryr man sig alltså inte om.

I motsats till de två lagar som vi här diskuterat tidigare var det här inte en okontroversiell fråga i riksdagen. Det fanns flera motioner, utskottet var oenigt och regeringens förslag vann med en rösts majoritet.

Men vilka var motförslagen? Det var inte att vårt land skulle behålla den fundamentala rättsprincipen att en tilltalad har rätt att själv välja juridiskt biträde. Nej, förslaget från oppositionen (då socialdemokrater och vpk) gick ut på ännu hårdare regler.

Socialdemokraterna gick emot förslaget. På två punkter. Dels ville man att med jäv skulle förstås inte bara att advokaten varit rådgivare i den fråga som var uppe till prövning, utan att han överhuvudtaget arbetat åt den tilltalade. Dels att inte bara den advokat som arbetat åt den tilltalade skulle förklaras jävig, utan alla som arbetade vid samma byrå! De borgerliga gick dock emot dessa socialdemokratiska förslag och propositionen röstades igenom med en rösts majoritet, mot socialdemokraternas och vpk:s ännu mer långtgående alternativ. Ingen gjorde några invändningar mot själva tanken på försvararjäv.

Problem med personalen

En mängd övergrepp mot hederliga skattebetalare begås varje dag. Det erkänner även chefspersoner på hög nivå inom skatteadministrationen, så länge de inte riskerar att bli citerade med angivande av namn. En av de högsta cheferna säger att orsaken till problemen är att personalen inte lever upp till de krav som man bör ställa på dem, med hänsyn till de tvångsmedel lagstiftningen ger dem rätt att använda. I vissa län är hela rekryteringen i händerna på Statstjänstemannaförbundet. Detta kräver befordran för i grunden okunnig biträdespersonal, istället för rekrytering av kompetenta akademiker (som skulle ansluta sig till SACO istället för till TCO-anslutna Statstjänstemannaförbundet). Samme sagesman menar att missgrepp och felsteg som görs i huvudsak är att tillskriva dessa felaktiga rekryteringsprinciper.

Ett rimligt krav är naturligtvis att lagstiftningen anpassas till de realiteter som gäller på personalsidan. Och det är naturligtvis också att göra det enkelt för sig att skylla på underordnad personal, när man själv utsätts för kritik.

Carl G Holm

Kommunistiska maktövertaganden (12):

Fjärr-Karelen

I **Contra** serie om kommunistiska maktövertagande skall vi denna gång behandla ett närbeläget men ändå okänt land – hur tog kommunisterna makten i Fjärr-Karelen? Det område som ligger närmast öster om Finland.

I samband med den ryska revolutionen 1917 drabbades även en rad av de folk som bodde i till Ryssland angränsande områden av bolsjevikernas framfart. Ett av de folk som drabbades var karelarna. Fjärr-Karelen införlivades med det kommunistiska våldet och underkuvades av Röda armén.

Vad är Fjärr-Karelen?

Fjärr-Karelen ligger inte längre från Stockholm än vad Luleå gör, men det är idag få i Sveriges huvudstad som intresserar sig för vad som händer där. Det har varit annorlunda. I århundraden har Karelen, och särskilt Fjärr-Karelen, stått i centrum för svensk utrikespolitik, otaliga konflikter med ryska härskare har utspelats där. Till en inte obetydlig del på det karelska folkets bekostnad.

Karelarna talar ett språk som är likt finska, somliga forskare har hävdat att karelska bara är en dialekt av finska.

Normalt anser man dock att karelska är ett eget språk, och de sovjetiska myndigheterna i området skiljer idag på finnar och karelare i sin befolkningsstatistik.

Området mellan sjöarna Ladoga och Onega har bebotts av karelska stammar alltsedan 800-talet efter Kristus. I historien har Karelen stått i skärningspunkten mellan svenska och ryska intressen. Finnarna kristnades från väster av svenskarna. De blev först romerska katoliker, och anslöt sig till protestantismen i samband med reformationen. Karelen kristnades däremot från "andra hållet", från Ryssland och furstendömet Novgorod. Det ledde till en stark ställning för den ortodoxa kyrkan.

I freden i Nöteborg 1323 delades Karelen mellan Sverige och Novgorod. Novgorod fick den större delen. Den ortodoxa kyrkan kunde befästa sin ställning. Novgorod besegrades 1478 av Moskva, som även införlivade Karelen. Den nya ryska staten var emellertid svag och svenskarna kunde expandera mot öster. Inte alltid med lokalbefolkningens gillande. Den svenska stormakten var inte tolerant i religiösa frågor, utan krävde att alla skulle ansluta sig till den evangeliska tron. I samband med freden i Stolbova 1617 flyttade mer än 30.000 karelare till Ryssland för att få behålla sin gamla tro.

Peter den store erövrade stora delar av Karelen under kriget mot Karl XII. Men Karelen betraktades som en avlägsen och ointressant del av riket. Karelarna kunde fortsätta sitt liv utan att nämnvärt störas av att de ingick i det ryska kejsardömet. Under slutet av 1800-talet väcktes emellertid den

ryska centralmaktens intresse för skogar och vattenkraft i Fjärr-Karelen. En hänsynslös russifieringspolitik påbörjades och naturtillgångarna exploaterades i rysk regi.

Nationalismen växer fram

Urbefolkningens opposition började växa fram kring 1870. 1906 bildades ett förbund som skulle driva karelska skolor.

Men den ryska exploateringen fortsatte, och tog förnyad fart i och med byggandet av Murmansk-banan, som invigdes 1916. Fjärr-Karelen blev genom denna järnväg

ett strategiskt viktigt område.

När februarirevolutionen bröt ut i Ryssland (i mars, enligt nuvarande kalender) 1917 började man organisera sig politiskt även i Karelen. I Uhtua i norra Fjärr-Karelen samlades i juli 1917 en folkförsamling som antog den s k Karelska Självständighetsstadgan. Denna krävde att de områden som beboddes av karelare och vepser (ett mindre folk med några tiotusental medlemmar — karelarna utgjorde drygt 100.000) i Fjärr-Karelen skulle bilda en självständig stat. Man lyckades dock inte komma överens om detta med den provisoriska ryska liberala regeringen.

Oktoberrevolutionen

I november 1917 genomförde bolsjevikerna den statskupp som kallas oktoberrevolutionen. Kommunisterna kom till makten i Ryssland. Efter bolsjevikernas kupp organiserades motstånd från de vita, och de många mindre folken i Rysslands periferi reste sig. Finland, Estland, Lettland, Litauen, Ukraina, Polen blev självständiga stater. Allteftersom de vita styrkorna vann framgångar i finska befrielsekriget steg förhoppningarna i Fjärr-Karelen. Diskussionen rörde sig kring de två alternativen anslutning till Finland eller en självständig stat. Fjärr-Karelen drogs in i striderna och finska trupper kom till de norra delarna (Viena). Finnarna drog sig dock tillbaka i oktober 1918. Fältet var fritt för karelarna, för de fria ryska styrkorna under generalen Eugene Miller och för engelsmännen som hade landsatt en expeditionstyrka i Murmansk, för att stödja kampen mot bolsjevikerna.

Det fria Karelen

Första världskriget avslutades samtidigt på Västfronten och de allierades råd i Paris beslöt att Karelen borde sammanföras med Finland. Sommaren 1919 samlades finnar och karelare i Uhtua, och den 21 juli 1919 bildades för Viena-Karelen en självständighetskommitté, som förklarade området oberoende av Ryssland. Denna kommitté ombildades den 31 mars 1920 till en provisorisk karelsk regering, med säte fortfarande i Uhtua.

De södra delarna av Fjärr-Karelen kontrollerades fortfarande av bolsjevikerna, som tagit i makten i samband med oktoberrevolutionen. Våren 1919 bröt uppror ut mot bolsjevikerna. Karelarna och de styrkor ur de vita arméerna och de allierade styrkorna som kom till deras undsättning, befriade större delen av Aunus-Karelen. Aunus-Karelen fick sin egen regering. Men bolsjevikerna gick till motoffensiv och återerövrade området.

De norra delarna av Fjärr-Karelen, Viena-Karelen, var dock fortfarande i karelarnas egna händer. Områdets egen riksdag, maa-kuntapäivät (lantdagen), var samlad mellan den 21 mars och 1 april 1920 i Uhtua. I slutet av april 1920 sändes en skrivelse till den sovjetryska regeringen, som förklarade

att man önskade förbli självständiga. En karelsk delegation begav sig till Dorpat, där fredsförhandlingar hölls mellan Ryssland och Finland hösten 1920. Men där fick man inte föra sin egen talan. Den karelska frågan kom dock upp till behandling i förhandlingarna, och upptas i fördraget. Ryssarna deklarerade att den karelska befolkningen skulle utgöra det "autonoma området Fjärr-Karelen, som åtnjuter nationell självbestämmanderätt". Men denna självbestämmanderätt skulle äga rum inom ramen för det ryska riket. Praktiskt skulle självbestämmanderätten handhas av en karelsk riksdag, vald av befolkningen, med rätt att handha beskattning, lagstiftning och administration.

Ryssarna utlovade också att dra tillbaka sina trupper från Fjärr-Karelen.

Det gjorde man emellertid inte. Och nya resningar kom till stånd hösten 1921 i protest mot hungernöd och röd terror. Under ledning av majoren Paavo Talvela — som sedermera som general skulle vinna legendariska segrar i finska vinterkriget — reste sig guerillakrigare i Karelen skogar. Viena-Karelen befriades helt, liksom norra delen av Aunus.

Nationernas Förbund

Den finska regeringen vände sig i november 1921 till Nationernas Förbund för att man där skulle ta upp den karelska frågan. Den karelska riksdagen vände sig också till NF, för att den vägen få den utlovade självbestämmanderätten. NF hade dock inte Ryssland som medlem, vilket gjorde att man inte kunde göra något. Bolsjevikerna svarade med att sätta in Röda armén, som successivt kunde slå tillbaka Talvelas styrkor. I slutet av februari 1922 tvangs de sista karelska frihetskämparna att ge upp. De drog sig tillbaka till den finska sidan av gränsen.

Från slutet av 1922 hade bolsjevikerna full kontroll över Fjärr-Karelen. En hård russifieringskampanj sattes igång. Till Fjärr-Karelen knöts ryskspråkiga områden, för att göra karelarna till en minoritet i sin egen provins.

Redan i samband med oktoberrevolutionen 1917 hade en Karelsk arbetarkommun bildats. Sex år senare, den 25 juli 1923, ansåg bolsjevikerna att de hade läget under sådan kontroll att man kunde ombilda arbetarkommunen till "Karelska Autonoma Socialistiska Republiken". Den anslöts till Sovjetrepubliken Ryssland.

Efter 1923

Från 1923 var Fjärr-Karelen en del av Sovjetunionen. Sovjetunionen under Stalin. Vid folkräkningen 1933 noterades 109.000 karelare, 12.000 finnar, 3.700 vepser, 224.000 ryssar och 11.400 andra i området. Det var en ökning av antalet ryssar med 70.000 på sju år. Och då är att notera att vissa områden med rent rysk befolkning lags till Fjärr-Karelen, för att garantera den ryska majori-

teten.

Den karelska arbetarkommunen leddes under den tiden av en man med svensk bakgrund, Edvard Gylling. Denne menade att karelskan inte var något eget språk, och finska infördes istället. Det var en utveckling som stärktes av att åtskilliga finnar som deltagit på de rödas sida i finska frihetskriget flydde till Fjärr-Karelen.

Finskan stärkte sin ställning på karelskans bekostnad, samtidigt som både finskan och karelskan trängdes bakåt av ryskan.

1935 slog emellertid Stalin-terrorn till mot de inflyttade röda finnarna. De förklarades vara "borgerliga nationalist" och utrensades och likviderades. Ungefär 20.000 människor drabbades av Stalins utrensningar i Fjärr-Karelen.

Andra världskriget

Den 30 november 1939 anföll Sovjetunionen Finland. Den 1 december bildades i det första erövrade samhället den s k "Terijoki-regeringen" under ledning av Otto Kuusinen. En finsk kommunist som var verksam i Sovjetunionen. Terijoki-regeringen förklarade att den var "Finlands demokratiska regering" och att den äntligen skulle förena finnar och karelare — under Stalin.

Tack vare Finlands hårda motstånd mot Sovjet klarade man sig ifrån detta "erbjudande", men den under Kuusinen bildade Finsk-karelska sovjetrepubliken (administrativt jämställd med Ryssland, Ukraina, Estland) bestod ända till 1956.

Under fortsättningen av andra världskriget ockuperade Finland mellan 1941 och 1944 större delen av Fjärr-Karelen. Men i krigets slutskede tog Sovjet tillbaka förlorad mark och erövrade för andra gången Karelska nllset och Ladoga-Karelen. 400.000 finnar i denna del av landet flydde till Finland, liksom tiotusentals karelare och vepser. Genom vapenstillståndsavtalet tvangs emellertid Finland återlämna alla som inte hade varit finska medborgare vid krigets början. Tiotusentals människor gick som en följd av detta under i fångläger i Sibirien.

Tidigare artiklar

Tidigare artiklar i serien har varit:

(1) Inledning	Contra 3/76
(2) Ungern	Contra 3/76
(3) Ryssland	Contra 1/77
(4) Estland	Contra 4/77
(5) Ryssland	Contra 1/78
(6) Nordvietnam	Contra 4/78
(7) Afghanistan	Contra 5/78
(8) Polen	Contra 2/79
(9) Litauen	Contra 6/79
(10) Jugoslavien, del 1	Contra 5/80
(11) Jugoslavien, del 2	Contra 6/80

Moskva siktar in sig på Skandinavien

Moskva har flyttat sin generalstab för operationerna mot Skandinavien från Leninograd till Sovjetkarelen huvudstad Petroskoj (på ryska Petrozavodsk, på finska Äänislinna*). Ledningscentralerna ligger under jorden insprängda i berget. Petroskoj ligger också mycket närmare Nord-Norge. Man behöver inte heller befara oönskade snokande besökare eftersom området är i stort sett stängt för utlänningar.

På förslag från nämnda ledningscentral har Moskvaimperiets krigsministerium igångsatt byggandet av en mäktig anfallsbas i Liepaja, Lettland. Projekteringen gick mycket snabbt, men också byggarbetet tycks man ha bråttom med. Klart är att medan denna bas för atomubåtar och attackfartyg står under byggnad kan Sverige vara mer eller mindre lugnt. När basen är färdig blir däremot Sveriges säkerhet mera hotad än tidigare. Basen i fråga är nämligen framförallt avsedd för mot Sverige riktade operationer. Sovjetunionen har redan planerat upprättandet av egna baser på svenskt territorium, uppger sovjetiska militära källor.

Basen i Liepaja blir störst i Baltikum. Arbetet pågår dygnet runt och utförs av specialiserade militära arbetsbataljoner. Dessförinnan tvångsflyttades invånarna i grannskapet och deras bostäder exproprierades till låga priser. Till och med fiskerikolchosen *Druziba* (Vänskap) som var ett stort och rikt företag tvingades att flytta. Området förklarades för militär säkerhetszon,

och tillträde för utlänningar är naturligtvis förbjudet. På senare tid har sådana zoner utvidgats i allt större områden också i Kirgisien vid sjön Issyk-Kul där man byggt baser mot Kina.

Krängligare är det utan tvivel att intill Liepaja bygga underjordiska bunkrar. Från havet kan man komma direkt in i skydd. De är avsedda för stora atomubåtar. Likadana underjordiska bunkrar byggs för närvarande också norr om Riga mellan floderna Daugava och Gauja. På så sätt är de största ryska krigshamnarna för närvarande belägna i Baltikum: Paldiski, Klaipeda, Liepaja och Riga.

Finns Baltiska Röda Fanans marin 358 fartyg, därav 42 stora atomdrivna krigsfartyg och 28 atomdrivna ubåtar, som alla har atomvapen ombord. Enligt västliga källor finns i Baltikum 140 kärnvapenbärande robotar, främst av SS-4 och SS-5-typ. Men även några moderna av typ SS-20, meddelas det från Estland. Där är dessa placerade vid Kunda och Valga.

Hur viktigt Moskva anser utbyggandet av krigshamnen i Liepaja vara kan man se av det faktum att man inte brydde sig om de väldiga kostnader som följde med flyttningen av fiskekolchosen där en del av byggnaderna fick jämnas med marken. Dessutom lär det inte finnas några svårigheter med att finansiera hamnbygget. Man anvisar byggnadsmateriel även av sådant slag som anses som bristvaror i Sovjet, och en stor del av

apparaturen såsom datorer, radar och elektronik samt specialämnen har anskaffats svart i Väst av GRU:s agenter och bulvaner. Härvid måste man betala kontant i valuta som i stora mängder anskaffas av den internationella underjordiska organisationen Röda hjälpen, genom skumma affärer.

I Sverige har den av sovjetambassaden skapade klubben Privet intensifierat sin verksamhet. Man anordnar bl a i Filmstaden för stor publik visningar av sovjetiska propagandafilmer för att ge en positiv bild av sovjetimperiet. Klubben försöker också värva aktivister bland svenskarna för arbete i Sovjets intressen.

Sovjetiska ubåtar kretsar allt talrikare och aktivare inom svenskt territorialvatten. I pressen kallas de för "okända". Också svenska försvarsstabens chef Bengt Schuback sade i sin intervju i Svenska Dagbladet (30 juli 1982) att "en främmande makt förbereder krig mot Sverige". Han fortsatte: "Vissa folk är villiga att ta risken att genomföra krigsförberedelser på andra nationers territorium". Dock ger denne svenske toppmilitär flera vinkar om att detta gäller Sovjet och nämner ubåt 137 vid Karlskrona. Sådana ubåtar smyger sig in vanligtvis från Kaliningrad och Paldiski. Och i framtiden kommer de från Liepaja också.

Jüri Lina

* Namnet Petroskoj används idag på karelska. Det finska namnet Äänislinna var stadens officiella namn under den finska ockupationen 1941-1944.

CONTRA 2 1983

I kommande nummer av Contra kommer vi att ta upp Sovjets verksamhet i Sverige till kritisk granskning. En avslöjande och skrämmande läsning. De korporativa tendenserna i samhället kommer också att granskas, vi kommer särskilt att titta på hur fackföreningsrörelsen växer ut till en stat i staten. Den nya militära tekniken — som håller på att omvälva krigföringen — högprecisionsvapen i små kvantiteter istället för grova vapen i stora kvantiteter — kommer att diskuteras.